

BYGGÐASTOFNUN

ÁRSSKÝRSLA 2018

Umsjón: Guðmundur Guðmundsson

Hönnun og umbrot: Hvíta húsið

Prentvinnsla: Svansprent

Ljósmyndir:

Forsíðumynd: ORF Líftækni

Emil H. Valgeirsson, bls. 20

Kári Heiðar Árnason, bls. 10

Kristján Þ. Halldórsson, bls. 17

Aðrar ljósmyndir: Ragnar Th. Sigurðsson

Kort og gröf: Byggðastofnun nema annað sé tekið fram

EFNISYFIRLIT

Formáli stjórnarformanns	4
Inngangur forstjóra	6
Stjórn og starfsfólk Byggðastofnunar	9
Starfsemi fyrirtækjasviðs	10
Starfsemi þróunarsviðs	14
Byggðarannsóknasjóður og styrkir til meistaranema . . .	30
Fjárhagur og rekstur	32
Ársreikningur Byggðastofnunar 2018	35
Framlög og styrkir	49
Lög og reglugerð um Byggðastofnun	50

FORMÁLI STJÓRNARFORMANNS

Byggðamál og búsetuskilyrði eru nátengd efnahags- og tækniþróun. Á undanförunum misserum og árum höfum við séð þessa skýr merki hér á landi. Ferðapjónustan hefur orðið að nýrri undirstöðuatvinnugrein og þar með skapað fjölda tækifæra til atvinnuuppbyggingar um allt land. Vitanalega hefur greinin þróast mismikið eftir landsvæðum, það eru bæði heit og köld svæði ef svo má að orði komast. Byggðastofnun hefur með lánveitingum sínum stutt við uppbyggingu þessarar nýju atvinnugreinar á landsbyggðinni. Á ótrúlega skömmum tíma hefur þessi lánaflokkur vaxið þannig að nú eru lán til ferðapjónustu umtalsverður hluti lánasafns stofnunarinnar. Stofnunin hefur leitast við að styðja sérstaklega við uppbyggingu þjónustu á þeim svæðum þar sem ferðamannastraumurinn er ekki hvað stríðastur, þó vissulega sé einnig lánað inn á hefðbundin og þróuð ferðamannasvæði.

Án nokkurs vafa hefur ferðapjónustan eflt landsbyggðina til mikilla muna og Byggðastofnun hefur leikið þar viðamikið hlutverk. Nefna má áhugaverð dæmi um kraftmikið fólk sem hefur ákveðið að flytja úr þéttbýlinu á suðvesturhorninu út á land til að byggja upp atvinnustarfsemi. Augljóst er að lánveitingar til nýrrar atvinnugreinar eru ekki áhættulausar, einkum lán sem veitt hafa verið inn á svæði þar sem ferðapjónustan er ekki enn búin að festa tryggilega rætur. En það er hlutverk Byggðastofnunar að styðja við uppbyggingu atvinnulífs, taka áhættuna með byggðunum og þetta má greina í útlánasafni okkar. Síðasta ár einkenndist nokkuð af umræðu um yfirvofandi vandamál sem blasa við í þessari nýju atvinnugrein. Þessi staða hefur ítrekað verið rædd í stjórn stofnunarinnar og í lánanefnd og nauðsynlegt er að fylgjast vel með þróun mála og rekstri þeirra fyrirtækja sem stofnunin hefur lánað til.

Önnur vaxandi stoð undir atvinnustarfsemi

á landsbyggðinni er fiskeldi. Í þeirri atvinnugrein, rétt eins og í ferðapjónustunni, hafa blikur verið á lofti. Það er að mínu mati gríðarlega mikilvægt að sátta náist um þróun þessarar greinar, sóknarfærin eru mikil og jákvæð byggðaaáhrif blasa við. Árið 2017 vann stofnunin skýrslu um byggðaleg áhrif fiskeldis og á síðasta ári var einnig unnin greining um efnahagsleg áhrif á þau svæði þar sem fiskeldi hefur verið hvað öflugast.

En byggðamál snúa að mun fleiri þáttum en atvinnu- og efnahagsstarfsemi. Þótt atvinna sé frumforsenda byggðar ráða fjölda margir aðrir þættir því hvar við veljum okkur búsetu. Aðgengi að menntun, að ýmis konar heilbrigðisþjónustu, verslun og menningu og samgöngur ráða miklu um búsetuskilyrði svo nokkur dæmi séu nefnd. Þjónustukannanir sem stofnunin hefur unnið eru mikilvægt innlegg í þessa umræðu og nýtist sú vinna stjórnvöldum vel við alla áætlanagerð.

Stjórn Byggðastofnunar hefur ákveðið að

FRÁ FLATEYRI

halda ráðstefnu næsta haust um möguleika fámennra byggðalaga til að veita góða þjónustu í mennta- og heilbrigðismálum. Tækni-framfarir síðustu ára hafa opnað fjölmörg ný tækifæri fyrir fámenn samfélög á þessum mikilvægu sviðum. Með ráðstefnunni vill Byggðastofnun vekja athygli stjórnvalda og fyrirtækja á þessum nýju möguleikum og undirbyggja þátttöku sína í stefnumótun og þróun þessara mála.

Á síðasta ári var haldin byggðaráðstefna í Stykkishólmi en efni hennar var sú spurning hvernig blómleg byggð og náttúruvernd fari saman. Ráðstefnan var mjög vel sótt, þátttakendur voru hvaðanæva af landinu og umræðurnar gagnlegar. Augljóst var að mikil sóknarfæri eru í umhverfismálum fyrir íbúa hinna dreifðu byggða og sérstaka athygli vakti samspil ferðaþjónustu og náttúruverndar.

Byggðastofnun hefur ákveðið að stofna nýjan lánaflökk, lán til grænna verkefna, en með þessum nýja lánaflökki vill Byggðastofnun fylgja eftir þeirri sannfæringu að á landsbyggðinni séu sóknarfæri í þessum málum ásamt því að styðja við stefnu stjórnvalda í loftslags-

málum. Spennandi verður að fylgjast með þróun þessa nýja lánaflökks.

Ég vil þakka stjórnarmönnum öllum, forstjóra og starfsmönnum Byggðastofnunar samstarfið á liðnu starfsári. Það eru forréttindi að starfa með jafn öflugum og samhentum hópi og vil ég fullyrða að fagmennsku hafi verið gætt í öllum störfum, bæði innan stjórnar og í stofnuninni allri. Hafin er bygging húss sem ætlað er að hýsa starfsemi Byggðastofnunar og tók Sigurður Ingi Jóhannsson, ráðherra byggðamála, fyrstu skóflustunguna þann 16. nóvember síðastliðinn. Allar framkvæmdir hafa gengið vel og án vafa mun hið nýja húsnæði verða til þess fallið að efla starfsemi stofnunarinnar. Að lokum vil ég því þakka Sigurði Inga Jóhannssyni samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra og starfsfólki ráðuneytis hans sérstaklega fyrir samstarfið og þann mikla áhuga sem við finnum á málaflökki frá ráðherra og starfsfólki hans.

*Illugi Gunnarsson
Stjórnarformaður Byggðastofnunar*

INNGANGUR FORSTJÓRA

Stóraukin áhersla er á byggðasjónarmið í allri umræðu og stefnumótun opinberra aðila þessi misserin og umræða um byggðamál er almennt mun jákvæðari nú en áður.

Á stuttum tíma hafa verið innleiddar gagngerar breytingar á lagaumhverfi og umgjörð um byggðapróun á Íslandi. Með lögum nr. 53/2018 voru gerðar breytingar á ýmsum lögum til samræmingar á áætlunum á sviði fjarskipta, samgangna og byggðamála, og þar á meðal lögum nr. 69/2015 um byggðaaætlun og sóknaráætlanir. Með lagasetningu þessari birtist ný sýn á opinbera stefnumótun og áætlanagerð með sérstaka áherslu á gagnsæi og virka stefnumótun og samráð við borgara landsins og fyrir-tæki. Hvað byggðaaætlun varðar er nú orðin sú breyting á að gildistími hennar er fimmtán ár í stað sjö ára áður. Þá verði hún endurskoðuð á að minnsta kosti þriggja ára fresti. Einnig verði samhliða gerð sérstök aðgerðaaætlun til fimm ára í senn. Er þetta til samræmis við aðra stefnumörkun á sviði samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins.

Samhliða þessu og í samræmi við framan-greinda lagabreytingu hefur samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra skipað byggðamálaráð og fylgir skipunartími þess embættistíma þess ráðherra sem það skipar. Í byggðamálaráði eiga sæti, auk tveggja fulltrúa ráðherra, forstjóri Bygðastofnunar, framkvæmdastjóri Sambands íslenskra sveitarfélaga og fulltrúi þeirrar skrifstofu ráðuneytisins sem fer með byggðamál. Í erindisbréfi ráðherra til byggðamálaráðs kemur fram að meginverkefni þess er að gera tillögu til ráðherra að stefnumótandi byggðaaætlun til 15 ára og aðgerðaaætlun til fimm ára, að fengnum áherslum ráðherra. Tekið er fram að við undirbúning byggðaaætlunar og fimm ára aðgerðaaætlunar skuli haft samráð við öll ráðuneyti á vettvangi stýrihóps Stjórnarráðsins um byggðamál, auk samráðs við Samband íslenskra sveitarfélaga og sveitarfélög. Þá skal haft samráð við haghafa eftir þörfum og skal almenningi gefinn kostur á að koma að sjónar-

miðum sínum og athugasemdum í opnu samráðsferli. Lögð er áhersla á að gæta skuli að samþættingu stefna og áætlana á málefna-sviði samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytis.

Síðast en ekki síst var þingsályktun um stefnumótandi byggðaaætlun sem nær til árána 2018-2024 samþykkt samhljóða á Alþingi þann 11. júní 2018. Þar er lýst þeirri framtíðarsýn að Ísland verði í fararbroddi með nútímainnviði, framsækna þjónustu, verðmætasköpun, jöfn lífsgæði og öflug sveitarfélög sem geti annast staðbundin verkefni og veitt íbúum hagkvæma og góða þjónustu með markmið sjálfbærrar þróunar að leiðarljósi. Sérstök áhersla er lögð á svæði sem búa við langvarandi fólksfækkun, atvinnuleysi og einhæft atvinnulíf.

Í byggðaaætlun er lýst þeim meginmarkmiðum íslenskra stjórnvalda að á gildistíma hennar skuli leitast við að:

- jafna aðgengi að þjónustu
- jafna tækifæri til atvinnu
- stuðla að sjálfbærri þróun byggða um land allt.

Lýst er fjölmörgum áherslum og aðgerðum sem miða að því að ná þessum meginmarkmiðum og hefur mörgum þeirra nú þegar verið hrint í framkvæmd og önnur að fara af stað. Þar má m.a. nefna framlög til stuðnings verkefnum á sértækum sóknaráætlanasvæðum, stuðning við verkefni til uppbyggingar fjarvinnlustöðva og verslun í dreifbýli svo fátt eitt sé nefnt. Til að styðja betur við framkvæmd byggðaaætlunar hefur ráðherra gefið út sérstakar reglur sem ætlað er að tryggja að gætt sé jafnræðis, hlutlægni, gagnsæis og samkeppnissjónarmiða við úthlutun og umsýslu styrkja og framlaga á grundvelli byggðaaætlunar. Reglurnar kveða meðal annars á um að ráðherra upplýsi árlega um skiptingu

FRÁ AKUREYRI

fjárheimilda til byggðaáætlunar og annarra byggðatengdra verkefna.

Þegar unnið er að stefnumótun á sviði byggðamála er leitast við að skoða ólíkar sviðsmyndir og meta líkleg áhrif þeirra til lengri tíma. Hvaða þróun er að eiga sér stað og hver má vænta að verði helstu áhrif hennar á meginþætti byggðamála. Nýjar tölur um íbúapróun staðfesta að fæðingum fækkar, þjóðin er að eldast. Þetta mun óhjákvæmilega kalla á aukinn kostnað við umönnun aldraðra. Að sama skapi hefur þetta þau áhrif að skortur kann að verða á vinnuafli á fjölmörgum sviðum og má sjá þess glögg merki nú þegar, en á árinu 2018 var hlutfall íbúa sem eru erlendir ríkisborgarar yfir 20% í á öðrum tug sveitarfélaga, og nær 14% af íbúum landsins alls eru nú erlendir ríkisborgarar. Ekki er ástæða til að reikna með öðru en að þessi þróun haldi áfram. Því vaknar sú spurning hvort við viljum að fólk af erlendum uppruna sé meira og minna farandverkafólk sem verði ekki hluti af samfélaginu og búi í einhvers konar vinnubúðum, eða viljum við að þetta fólk verði hluti samfélagsins og verði gert það kleyft með því að boðið verði upp á nám í íslensku og móðurmáli viðkomandi. Takist illa til við að taka á móti vaxandi fjölda íbúa/starfsfólks af erlendu bergi brotnu með mannsæmmandi hætti má reikna með að það leiði til fjölþættra félagslegra vandamála með auknum kostnaði fyrir ríki og sveitarfélög.

Á sama tíma eru að verða miklar breytingar á því atvinnulífi sem við þekkjum í dag, fjölmörg störf hverfa og ný koma í staðinn, svo ekki sé talað um þá hættu sem stafar af mengun úthafanna og loftslagsbreytingum sem hvortveggja mun án efa verða á meðal allra mikilvægustu viðfangsefna okkar næstu áratugi.

Á meðal þeirra fjölþætту verkefna sem nú er unnið að í Byggðastofnun á grundvelli byggðaáætlunar er gerð þjónustukorts. Verkefnið er mjög stórt í sniðum og byggir á stefnu-yfirlýsingu ríkisstjórnarinnar en þar kemur fram að: „Ríkisstjórnin mun hefja samstarf við sveitarfélögin um gerð þjónustukorts sem sýnir aðgengi landsmanna að allri almennri þjónustu hins opinbera og einkaaðila til að bæta yfirsýn og þar með skapa grundvöll fyrir aðgerðir til að tryggja íbúum þjónustu og jafna kostnað“. Í byggðaáætlun 2018-2024 er verkefnið skilgreint á þann veg að: „Markmið með verkefningu er að fá trausta sýn á aðgengi landsmanna að þjónustu. Í þeim tilgangi verður unnið þjónustukort sem sýnir með myndrænum hætti aðgengi landsmanna að þjónustu hins opinbera og einkaaðila. Við lok verkefnis liggur fyrir gagnagrunnur og myndræn framsetning sem hægt er að nýta til frekari stefnumörkunar og mótnun aðgerðaáætlunar í byggðamálum“. Helstu afurðir verkefnisins eru skilgreindar í verkefnislýsingu, en einnig koma fram mæligildi um þjónustuna, t.d. ferðatími til að sækja þjón-

ustu og upplýsingar um gæði þjónustu. Gert er ráð fyrir að til verði gagnasafn opið öllum, skrásett í samræmi við lög um grunngerð fyrir staf-rænar landupplýsingar og að hægt verði að samkeyra upplýsingar með gögnum úr öðrum slíkum skráum. Verkefnið er unnið í samstarfi við sérfræðinga Landmælinga Íslands og Alta.

Starfsemi og rekstur Byggðastofnunar gekk vel á árinu 2018. Jafnvægi er í rekstri stofnunarinnar og í yfirliti yfir útlánastarfsemina 2018 sem birt er í árskýrslu þessari kemur fram að mikil gróska var í lánveitingum á árinu. Heildarstaða lánasafns Byggðastofnunar í lok árs 2017 var rétt tæpir 11,5 milljarðar króna og hafði hækkað lítillega frá árinu á undan. Mikil útlán árið 2018 hafa hins vegar stækkað lánasafnið enn frekar og stóð það í tæpum 13,3 milljörðum króna nú um áramótin. Útlán til landbúnaðar og ferðaþjónustu vega nú langþingst í lánasafni stofnunarinnar, þar af eru lán til landbúnaðar tæpir fimm milljarðar króna. Vægi annarra atvinnugreina vex jafnt og þétt og í samantekt á byggðalegum áhrifum fiskeldis á Íslandi sem Byggðastofnun gaf út á árinu 2018 kemur fram að mikil byggðaáhrif eru tengd starfsemi og væntum umsvifum fiskeldisfyrirtækja á Íslandi sem mögulega gæti leitt til enn frekari íbúafjölgunar á viðkvæmum svæðum en orðin er og fjölbreyttar uppbyggingar sem því fylgir. Nokkuð er um lánsbeiðnir frá fyrirtækjum í greininni og því mikilvægt að stjórn og starfsmenn fylgist vel með því sem er að gerast á þeim vettvangi. Ekki síst í því samhengi birtist styrkur Byggðastofnunar hvað best, að geta tengt saman útlánastarfsemi og greiningar af þróunarsviði á staðbundnum aðstæðum og þróun innan lands og utan og þannig lagt grunn að vandaðri ákvarðanatöku.

Byggðastofnun leitast stöðugt við að bæta þjónustu sína og nú á vormánuðum verða kynnt til sögunnar s.k. græn lán, en það eru lán

sem ætluð eru til að styðja við verkefni sem með einum eða öðrum hætti stuðla að umhverfisvernd, s.s. með nýtingu endurnýjanlegra orkugjafa í formi smávirkjana, uppsetningu varmaskipta á köldum svæðum, nýtingu vatns- og vindorku og hagnýtingu tæknilausna sem stuðla almennt að bættri orkunýtingu og þar með varfærinni umgengni um sameiginlegar auðlindir.

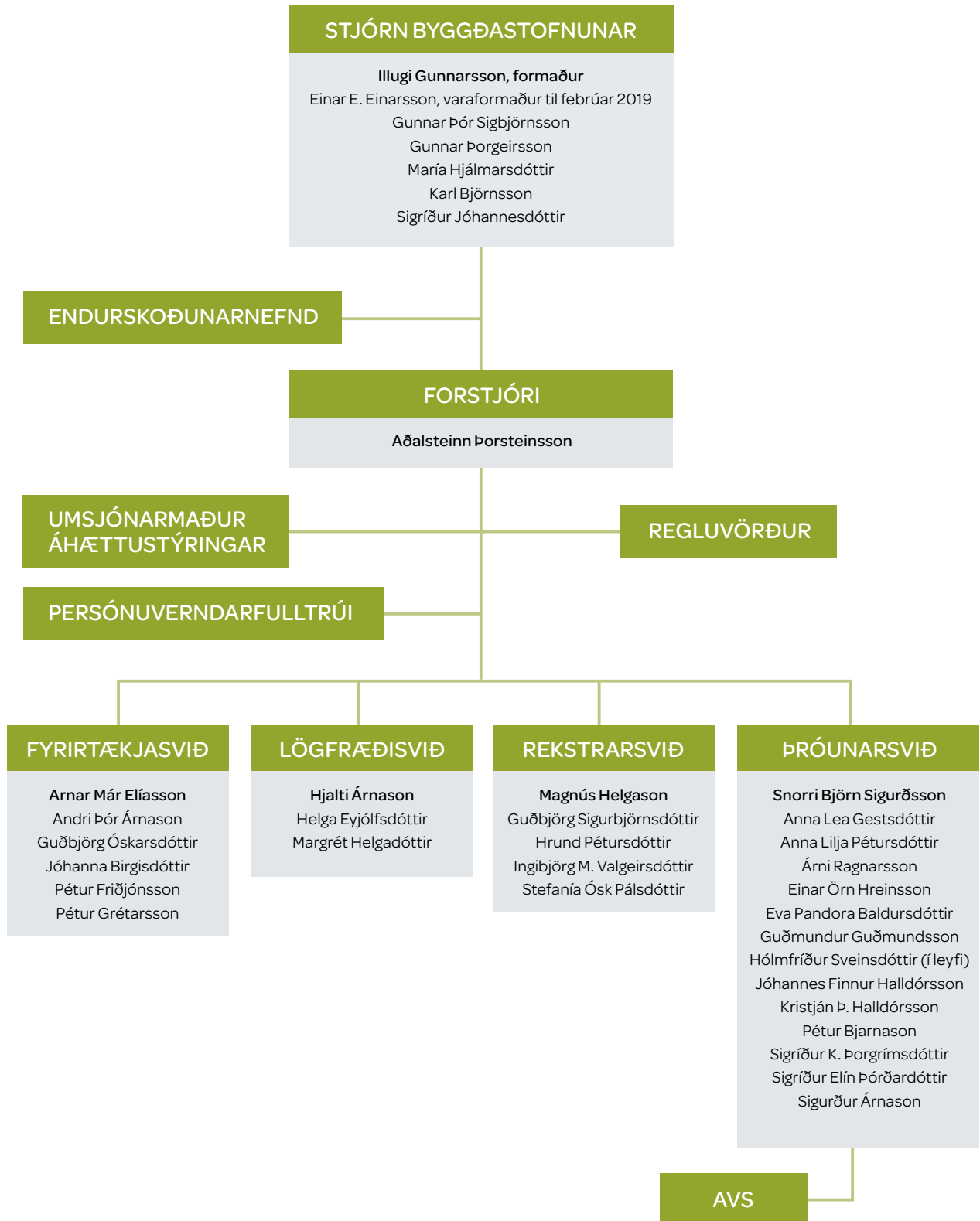
Þau gleðilegu tímamót í sögu Byggðastofnunar hafa nú orðið að hafin er bygging skrifstofuhúsnæðis fyrir stofnunina að Sauðár-mýri 2 á Sauðárkróki. Byggðastofnun fluttist frá Reykjavík til Sauðárkróks árið 2001 og hefur frá þeim tíma verið í leiguhúsnæði sem hentar starfseminni ekki lengur. Í samstarfi við Framkvæmdasýslu ríkisins fór fram ítarlegt mat á valkostum í húsnæðismálum Byggðastofnunar og varð niðurstaðan sú að hagkvæmast sé að byggja hús sem sérstaklega er lagað að þörfum hennar. Mikil áhersla er lögð á góða starfsaðstöðu fyrir starfsfólk en einnig má nefna að á meðal þess sem haft hefur verið í huga við hönnun hússins er að þar verði snertistöðvar sem hægt verður að bjóða starfsmönnum annarra stofnana eða ráðuneyta til afnota um lengri eða skemmri tíma. Má í því sambandi minna á að með samþykkt stefnumótandi byggðaáætlunar 2018-2024 hefur Alþingi mótað stefnu um störf án staðsetningar og er stefnt að því að 10% allra auglýstra starfa í ráðuneytum og stofnunum þeirra verði án staðsetningar árið 2024.

Þetta mikilvæga skref er vel til þess fallið að styrkja og efla ímynd Byggðastofnunar sem sjálfstæðrar stofnunar sem vinnur að mikilvægum málum lands og þjóðar. Það treystir hana einnig í sessi til framtíðar á Sauðárkróki.

*Aðalsteinn Þorsteinsson
forstjóri Byggðastofnunar*

STJÓRN OG STARFSFÓLK BYGGÐASTOFNUNAR

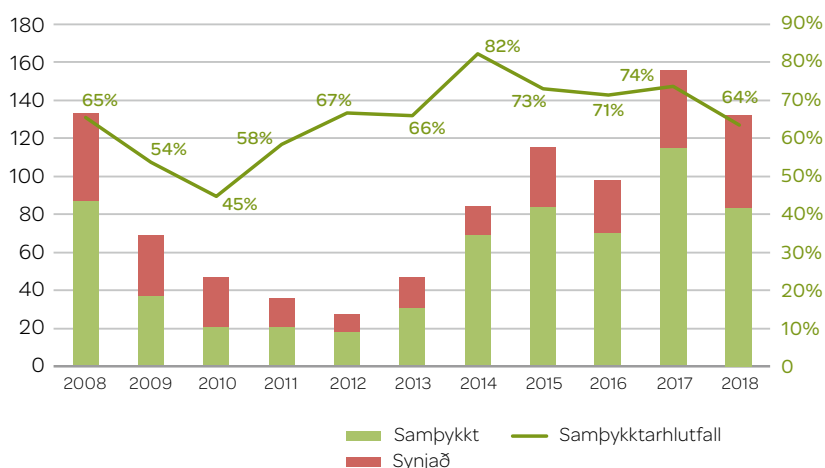
MARS 2019

STARFSEMI FYRIRTÆKJASVIÐS

Árið 2017 var metár í útlánastarfsemi stofnunarinnar. Aldrei áður í sögu hennar höfðu heildarlánsbeiðnir verið hærrí eða fleiri, en heildarupphæð lánsúmsókna það ár, þ.e.a.s. lánsbeiðna eingöngu án skilmálabreytinga, skuldskeytinga, veðbandslausna, breytinga á lánsloforðum o.s.frv., var um 6,3 milljarðar króna samanborið við 4 milljarða króna árið 2016 og 4,4 milljarða króna árið 2015. Samþykktar voru 114 úmsóknir en 41 var sýnjað.

Fjöldi lánsúmsókna til Byggðastofnunar

Þrátt fyrir að dregið hafi úr eftirspurn árið 2018 samanborið við metárið á undan var heildarupphæð lánsbeiðna þó enn hærrí eða 6,9 milljarðar króna. Heildarfjöldi lánsúmsókna var þó lægri eða 131 og samþykktarhlutfallið einnig lægra sem nemur 10 prósentustigum. Lánsbeiðnir árið 2018 voru því að meðaltali mun hærrí en árin á undan.

Myndin hér til vinstri sýnir fjölda úmsókna og afgreiðslur þeirra frá árinu 2008. Fjöldi lánsbeiðna og samþykktarhlutfall lækkaði verulega eftir efnahagshrunið en hækkaði svo töluvert frá árinu 2012. Fleiri lánsbeiðnum er nú sýnjað og þessi þróun því að snúast við að nýju. Draga má þá ályktun að einhver samdráttur sé í hagkerfinu, fjöldi lánsbeiðna dregst saman auk þess sem þær virðast ekki vera til jafn sterka verkefna og áður að mati lánanefndar.

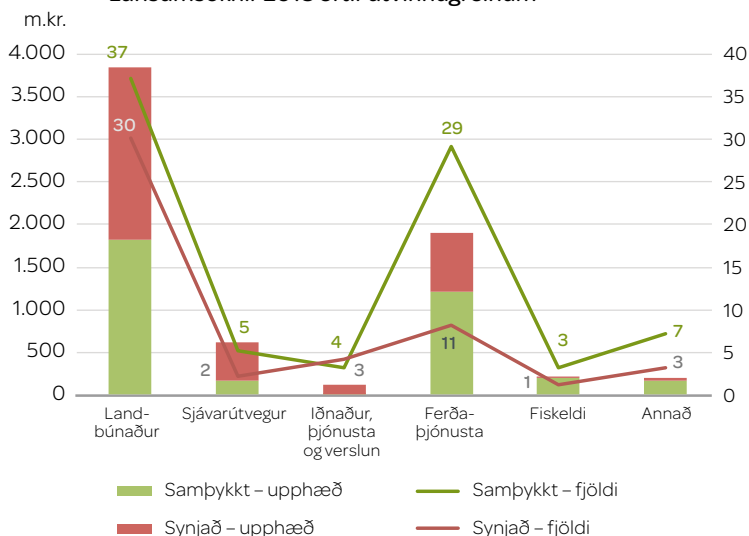
FRAMKVÆMDIR VIÐ NÝBYGGINGU BYGGÐASTOFNUNAR Á SAUÐÁRKRÓKI

Lánaflokkar

Fram til ársins 2014 var einungis einn lána-flokkur í boði hjá stofnuninni, en þá voru kynnt til sögunnar svokölluð landbúnaðarlán. Þau voru hugsuð til að auðvelda nýsköpun í landbúnaði og bjóða ungum bændum hagstæð lán til jarðakaupa. Flokkurinn var svo útvíkkaður skömmu síðar og nær nú einnig yfir endurbætur og uppbyggingu á búum í rekstri. Skömmu síðar var svo farið af stað með lán til stuðnings fyrirtækjareksturs kvenna í þeim tilgangi að efla þátttöku kvenna í stofnun og rekstri fyrirtækja. Báðir lánaflokkarnir hafa reynst vel og er stöðug eftirspurn í þá. Farið var að veita nýsköpunarlán á haustmánuðum 2018, en aðgengi að fjármagni til nýsköpunar utan höfuðborgarsvæðisins hefur verið takmarkað, frumkvöðlar talið lítinn stuðning þar að finna og eftirsóknarvert fyrir byggðapróun að bætt verði úr með betra aðgengi að lánsfjármagni. Sérstækir lánaflokkar eru því orðnir þrír og framboð stofnunarinnar í lánveitingum fjölbreytt og sniðið að þörfum landsbyggðanna.

Mikilvægt er að stofnunin fylgist áfram með þróun atvinnulífs og búsetu í landsbyggðunum og bjóði upp á vörur sem styrkja þá þróun sem best henta tilgangi hennar. Á árinu 2019 er í skoðun að auka enn við framboðið með nýjum lánaflokki og hugsanlegri uppfærslu á núverandi flokkum.

Lánsúmsóknir 2018 eftir atvinnugreinum

Atvinnugreinar

Rúmlega helmingur umsókna bárust frá aðilum í landbúnaði árið 2018, samtals að upphæð um 3,9 milljarðar króna. Það er í samræmi við umsóknir árið á undan en árið 2016 bárust hins vegar flestar umsóknir í ferðaþjónustuverkefni. Kostnaðarsamar framkvæmdir vegna lausagöngufjósá skýra þessa miklu eftirspurn bænda að mestu leyti.

Lánaflakkar Byggðastofnunar

Almenn lán

- 5,9% verðtryggt
- 3% álag á REIBOR
- Lánstími allt að 20 ár
- 1,8% lántökugjald

Erlend lán

- 4,5% álag á LIBOR eða EURIBOR
- Lánstími allt að 20 ár
- 1,8% lántökugjald
- Lántaki þarf að hafa tekjur í sömu mynt

Landbúnaður

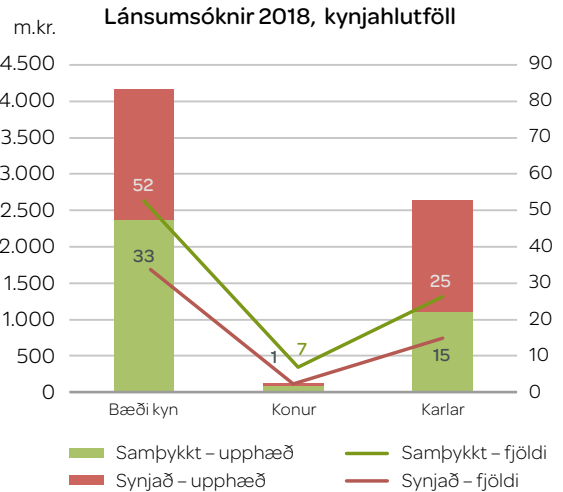
- 5% verðtryggt
- Lánstími allt að 25 ár
- 1,8% lántökugjald
- Á jörð verður að vera búskapur og föst búseta
- Möguleiki á eingöngu vaxtagreiðslum í allt að 3 ár

Atvinnurekstur kvenna

- 5% verðtryggt
- 2% álag á REIBOR
- Lánstími allt að 10 ár
- 1,8% lántökugjald
- Að lágmarki 50% félagsins í eigu kvenna og undir stjórn þeirra
- Lánsupphæðir
 - Allt að 5 m.kr. án trygginga
 - Allt að 10 m.kr. með tryggingum

Nýsköpun

- 3,5% álag á REIBOR
- Lánstími allt að 5 ár
- 1,8% lántökugjald
- Lánsupphæð að hámarki 5 m.kr.
- Tryggingar í formi veða í hlutafé/hugmynd/vörumerki
- Möguleiki á:
 - Algjöru greiðsluleysi fyrsta árið
 - Greiða eingöngu vexti næstu tvö ár á eftir
- Öllum lánnum fylgi breytiréttur í hlutafé
- Eiginfjárframlag skal vera jafnt lánsupphæð að lágmarki

Landsvæði

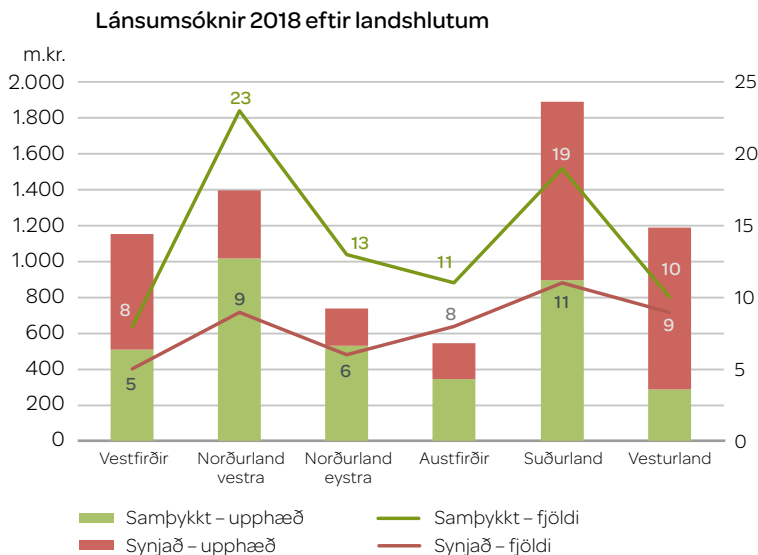
Þegar horft er til landsvæða komu flestar umsóknir frá Norðurlandi vestra og Suðurlandi á síðasta ári, líkt og árið á undan, eða rúm 30% frá hvoru svæði fyrir sig. Suðurland skoraði þó langhæst með tilliti til upphæða, en þaðan var sótt um tæpar 1.900 m.kr. af lánsfé til stofnunarinnar á árinu. Ástæða þessa er að mestu stórar lánsbeiðnir í tengslum við lausagöngufjós eins og að framan er rakið sem og umsóknir um lánsfé til uppbygginga gistiheimila. Lánsbeiðnir frá öðrum landshlutum koma svo nokkuð jafnar þar á eftir, þó áberandi minnst frá Vestfjörðum eða aðeins 13 umsóknir árið 2018.

Kynjahlutföll

Það er liður í samþættingu kynjasjónarmiða hjá Bygðastofnun að halda til haga tölfræði um hvernig umsóknir sem berast til stofnunarinnar skiptast eftir kyni eigenda eða forsvarsmanna fyrirtækja og hvernig samþykkt lán skiptast eftir kyni umsækjenda. Í lok árs 2014 samþykkti stjórn Bygðastofnunar sérstakan lánaflökk til að styðja við atvinnurekstur kvenna á starfsvæði stofnunarinnar. Upphaflega var um að ræða tímabundið átak með 200 m.kr. heildarpotti en þegar það fjármagn hafði allt gengið út var ákveðið að bæta 200 m.kr. til viðbótar í þetta verkefni.

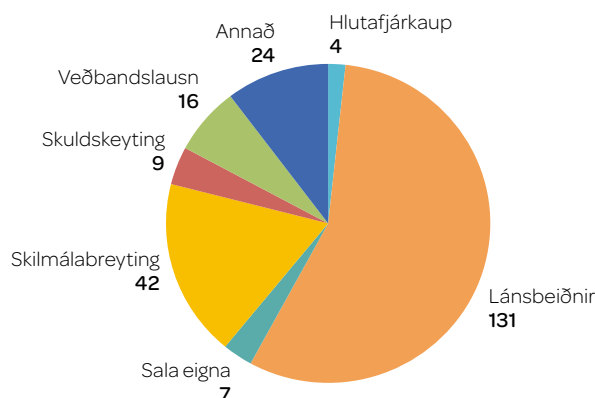
Rúmlega 29% lánsbeiðna bárust frá körlum á árinu en aðeins um 7% frá konum. Hins vegar bárust 64% umsókna frá lögaðilum þar sem bæði kyn eru í forsvari eða 85 að fjölda, þar á meðal eru fjölmargar umsóknir í ofangreindan lánaflökk til stuðnings atvinnurekstri kvenna. Karlar sækja hins vegar enn töluvert oftar um lán hjá stofnuninni en konur. Þetta er visst áhyggjuefni en starfsmönnum og stjórnendum stofnunarinnar er mjög hugleikið að jafna þennan mun eins og frekast er kostur. Þá virðast umsóknir frá konum vera líklegri til samþykktar, en aðeins 13% umsókna kvenna var synjað á árinu til samanburðar við 36% umsókna karla.

Það hljóta samt sem áður að teljast jákvæð tíðindi að langmestur fjöldi lánsbeiðna berist frá aðilum þar sem kynin koma bæði að rekstri.

Aðrar afgreiðslur lánanefndar

Til viðbótar ofangreindum lánsbeiðnum afgreiddi lánanefnd rúmlega 100 annars konar beiðni og þar með 232 mál í heildina á 40 fundum eða um 6 mál á fundi að meðaltali sem er nokkuð meira en árið á undan.

Heildarstaða lánasafns Byggðastofnunar

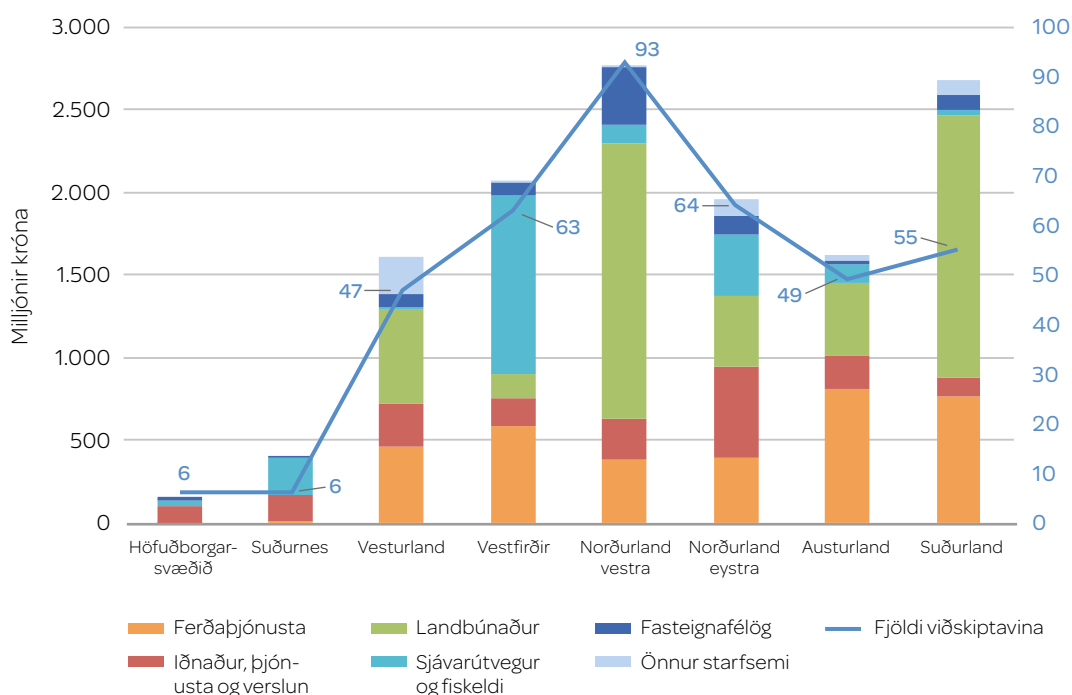
Heildarstaða lánasafns Byggðastofnunar í lok árs 2017 var rétt tæpir 11,5 milljarðar króna og hafði hækkað lítillega frá árinu á undan. Mikil útlán árið 2018 hafa hins vegar stækkað lánasafnið enn frekar og stóð það í tæpum 13,3 milljörðum króna í lok árs 2018. Útlán til landbúnaðar og ferðapjónustu vega langþingst í lánasafni stofnunarinnar, þar af eru útlán til landbúnaðar nú tæpir fimm milljarðar króna. Norðurland vestra er stærsti einstaki landshluti í lánasafninu, bæði með tilliti til fjölda lántakenda og heildarupphæða útlána.

Afgreiðslur lánanefndar

Suðurland fylgir þar þétt á eftir í upphæðum en Vestfirðir og Norðurland eystra eru þó með fleiri lántakendum. Aðrir landshlutar eru skammt undan og er dreifing lánasafnsins um landið allt því nokkuð góð.

Starfsmenn fyrirtækjasviðs hafa reglulega heimsótt landið allt með það fyrir augum að kynna lánaflokka stofnunarinnar og hitta landsmenn til að hlýða á þeirra hugmyndir sem þarfnast fjármögnunar. Þessar heimsóknir hafa mælst vel fyrir og verður áfram haldið þar sem nýir lánaflokkar verða sérstaklega kynntir.

Lánasafn Byggðastofnunar 31. 12. 2018

STARFSEMI ÞRÓUNARSVIÐS

Eins og fram kemur í lögum og reglugerð fyrir Byggðastofnun er hlutverk þróunarsviðs að annast samstarf við atvinnuþróunarfélög og stofnanir, gagnasöfnun og úrvinnslu upplýsinga og hafa umsjón með úttektum, rannsóknum og öðru þróunarstarfi á sviði byggðamála og atvinnulífs.

Á heimasíðu Byggðastofnunar er að finna nánari upplýsingar um starfsemi þróunarsviðsins. Þar er m.a. að finna skýrslur um hagvöxt landshluta 2008-2016, byggðapróun á Íslandi, stöðugreiningu 2016 sem unnin var í tengslum við nýja byggðaáætlun sem og stöðugreiningar landshluta, spá um þróun mannfjölda eftir sveitarfélögum til 2066, atvinnutekjur 2008–2017 eftir atvinnugreinum og landsvæðum, þjónustukannanir fyrir 7 landshluta, upplýsingar um staðsetningu ríkisstarfa í árslok 2017 og upplýsingar um dreifingu sauðfjár- og nautgripabúa. Einnig eru upplýsingar um samanburð fasteignamats og fasteignagjalda á nokkrum þéttbýlistöðum, upplýsingar um orkukostnað heimila á sömu stöðum og á nokkrum svæðum í dreifbýli sem og ýmiss konar byggðatengdar upplýsingar settar fram á kortum, svo sem um vinnusóknarsvæði.

Hér á eftir verður gerð grein fyrir nokkrum þáttum í starfsemi þróunarsviðsins.

Aflamark Byggðastofnunar

Aflamark Byggðastofnunar byggir á 10. gr. laga um stjórn fiskveiða. Byggðastofnun hefur til ráðstöfunar aflaheimildir til að styðja við fámenn byggðarlög í alvarlegum og bráðum vanda vegna samdráttar í sjávarútvegi. Á fyrsta fiskveiðiári verkefnisins, 2013–2014, hafði stofnunin 1.800 þorskígildistonn til ráðstöfunar. Magnið hefur aukist á hverju fiskveiðiári og voru heimildir Byggðastofnunar á fiskveiðiárinu 2017-2018 tæplega 4.900 þorskígildistonn.

Á árinu 2018 voru gerðir nýir samningar á eftirtöldum tíu stöðum: Bakkafirði, Djúpavogi, Drangnesi, Flateyri, Grímsey, Hrísey, Raufarhöfn, Suðureyri, Tálknafirði og Þingeyri. Að auki

hafði nýr samningur verið gerður á Breiðdalsvík á árinu 2017.

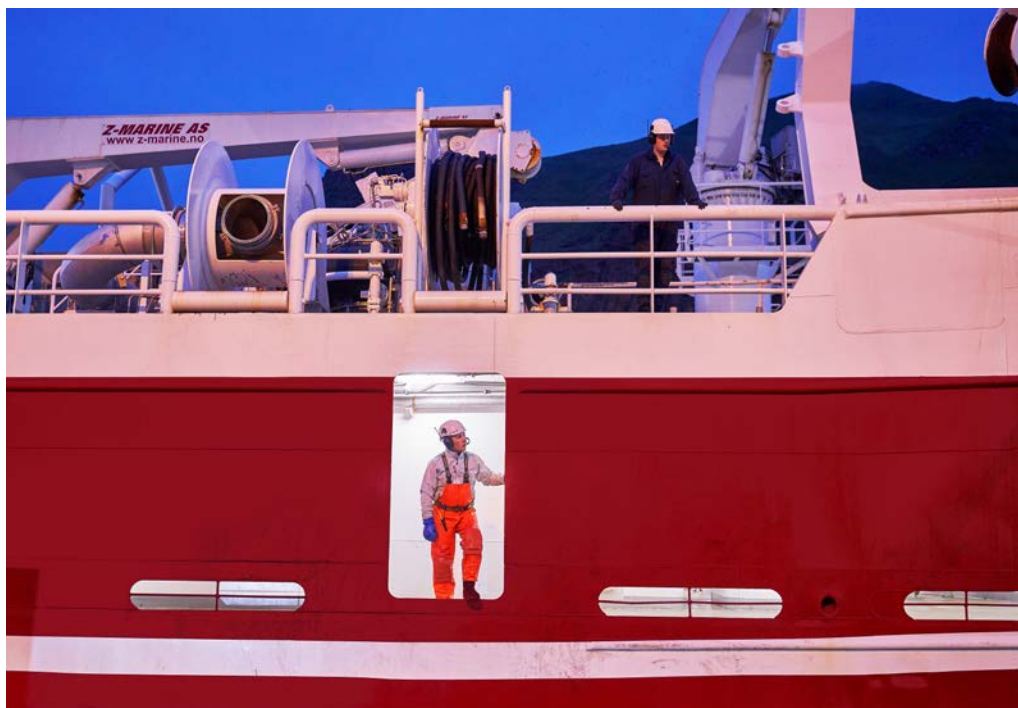
Markmið verkefnisins er að auka byggðafestu í þeim sjávarbyggðum sem: a) standa frammi fyrir alvarlegum og bráðum vanda vegna skorts á aflaheimildum eða óstöðugleika í sjávarútvegi, b) eru háðastar sjávarútvegi og eiga minnsta möguleika á annarri atvinnuuppbyggingu, c) eru fámennar, fjarri stærri byggðakjörnum og utan fjölbreyttra vinnusóknarsvæða.

Með aflamarki Byggðastofnunar er stefnt að uppbyggingu í sjávarútvegi sem skapar eða viðheldur sem flestum heilsársstörfum fyrir bæði konur og karla við veiðar, vinnslu og afleidda starfsemi í viðkomandi sjávarbyggðum. Jafnframt er því ætlað að stuðla að sem öflugastri starfsemi í sjávarútvegi til lengri tíma og draga sem mest úr óvissu um framtíð sjávarbyggðanna. Til að nýta aflaheimildirnar og úthluta þeim á þann hátt að þær komi að sem mestu gagni mótaði Byggðastofnun reglur og viðmið þar sem áhersla er m.a. lögð á víðtækt samstarf við útgerðarfyrirtæki sem búa yfir umtalsverðum aflaheimildum og möguleikum til fullvinnslu sjávarafurða í hverju byggðarlagi fyrir sig.

Verkefnið sem nú hefur verið keyrt í nokkur ár hefur átt þátt í því að viðhalda störfum á stöðum sem byggja afkomu sína að öllu eða mestu leyti á sjávarútvegi. Þannig hefur tekist að byggja undir aukna byggðafestu á þeim stöðum.

Atvinnu- og byggðapróun

Alþingi ákveður á fjárlögum sérstakt framlag til styrktar atvinnu- og byggðapróun á landsbyggðinni og nam sú upphæð 204,8 m.kr. á árinu 2018. Byggðastofnun skiptir fjármagninu

milli landshlutanna samkvæmt reiknireglu og greiðir það samkvæmt samningi.

Í gildi eru samningar við Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum, Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi, Fjórðungssamband Vestfirðinga, Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra, Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar, Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga, Austurbrú og Samtök sunnlenskra sveitarfélaga sem skrifað var undir í janúar 2018.

Markmið samninganna er að skapa grundvöll til samstarfs um byggðapróun í samræmi við stefnu Alþingis í byggðamálum, með áherslu á búsetuskilyrði og samkeppnishæfni, nýsköpun og atvinnuþróunarstarf. Einnig að samþætta áherslur ríkisins og sameiginlegar áherslur landshlutanna, meðal annars í samræmi við sóknaráætlanir þeirra. Þá skal einnig unnið að uppbyggingu og gagnkvæmri miðlun þekkingar, reynslu og hæfni á sviði atvinnu- og byggðapróunar milli samningsaðila.

Á vegum samningsaðila er veitt ráðgjöf við stofnun og rekstur fyrirtækja á starfssvæðum þeirra, svo sem um markaðssókn, vöruþróun, fjármögnun, kynningu, endurskipulagningu og erlend samskipti. Áhersla er lögð á fyrirtæki sem hafa afgerandi áhrif á atvinnulíf lítilla byggðarlaga, fyrirtæki í nýjum atvinnugreinum, fyrirtæki með nýja vöru eða þjónustu og nýstofnuð fyrirtæki. Unnið er í samstarfi við sveitarfélög, opinbera aðila og félagasamtök að greiningu og eflingu búsetuþátta og samningsaðilar veita Byggðastofnun eins og kostur er upplýsingar um ástand atvinnulífs og búsetuþátta.

Í samræmi við ákvæði í samningum skipulagði Byggðastofnun kynnisferð til Kanada í maí 2018. Í ferðinni voru fulltrúar frá öllum samningsaðilum. Heimsótt voru ýmis fyrirtæki, ráðuneyti og systurstofnanir og einnig sendiherra Íslands í Ottawa. Ýmsar hugmyndir komu með til Íslands sem nú þegar hafa verið nýttar á einn eða annan hátt.

Þá var haldin ráðstefna á Hótel Örk í Hveragerði í janúar 2019. Ráðstefnan bar yfirskriftina „Samtal um stefnur ríkisins í landshlutum“ og var haldin með það í huga að auka þekkingu og skilning þátttakenda á hinu ýmsu áætlunum og stefnum ríkisins, til að mynda við undirbúning nýrra sóknaráætlana. Þátttakendur voru, auk samningsaðila og landshlutasamtaka, stýrihópur Stjórnarráðsins um byggðamál, starfsmenn ýmissa ráðuneyta, símenntunarmiðstöðvar, markaðsstofur, Rannsóknasetur sveitarstjórnarmála, Samband íslenskra sveitarfélaga, Íslandsstofa, Ferðamálastofa og Nýsköpunarmiðstöð Íslands.

AVS rannsóknasjóður í sjávarútvegi

Umsóknarfrestur til AVS sjóðsins fyrir styrki á árinu 2018 var þann 1. desember 2017. Fag hópar skiluðu niðurstöðum sínum í febrúarlok. Úthlutunarnefnd skilaði niðurstöðum til Kristjáns Þórs Júlíussonar sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um miðjan marsmánuð. Ýmissa ástæðna vegna dróst afgreiðsla ráðuneytisins fram í maí en þá var unnt að svara umsækjendum.

Sú breyting var ákveðin að hámarksstyrkur rannsóknaverkefna var hækkaður úr 8 m.kr. í 12 m.kr. en hámarksstyrkur smáverkefna hélst óbreyttur í einni milljón króna.

Alls bárust 74 umsóknir að fjárhæð rúmlega 524 m.kr. Nefndin mælti með að styrkja 39 verkefni að upphæð 237,7 m.kr. Þessi verkefni skiptast þannig milli flokka að til 11 fiskeldisverkefna fara 65,3 m.kr., 7 markaðsverkefni fá 36,5 m.kr., til 10 líftæknaverkefna fara 76,5 m.kr. og að lokum er lagt til að 11 verkefni verði styrkt um 59,4 m.kr. í flokknum veiðar og vinnsla.

Ný úthlutunarnefnd var skipuð á árinu. Í hana koma nýir inn, Ólafur Halldórsson, Akureyri, formaður og Jan Hermann Erlingsson, Garðabæ, en Hólmfríður Sveinsdóttir, Sauðárkróki heldur áfram í nefndinni. Úr nefndinni ganga Lárus Ægír Guðmundsson, formaður og Arndís Ármann Steinþórsdóttir. Sjóðurinn færir þeim bestu þakkir fyrir góð og vönduð störf og ánægjulegt samstarf. Umsjón með starfi AVS hefur Pétur Bjarnason.

Brothættar byggðir

Byggðastofnun hafði á árinu 2012 frumkvæði að tilraunaverkefni þar sem leitað var lausna á bráðum vanda Raufarhafnar. Hugmyndin með verkefninu var að leiða fram vilja og skoðanir íbúa og leita lausna á þeirra forsendum í samvinnu við þær stofnanir og aðra aðila sem létu sig framtíð byggðarlagsins varða.

Verkefnið á Raufarhöfn var hugsað sem fyrirmynd sem hægt væri að nota þar sem samfélög stæðu frammi fyrir neikvæðri íbúapróun, vanda í atvinnulífi eða annarri ógn. Árið 2013 var ákveðið að verkefnið skyldi einnig ná til Bíldudals, Skaftárhrepps og Breiðdalshrepps. Árið 2015 var bætt við þremur byggðarlögum, Hrísey, Grímsey og Öxarfjarðarhéraði. Verkefninu á Bíldudal lauk í lok ársins 2016 og verkefninu á Raufarhöfn lauk í upphafi árs 2018. Á árunum 2017 og 2018 var Árneshreppi, Borgarfirði eystri og Þingeyri bætt við. Byggðastofnun hefur nýlega sleppt hendinni af verkefnum í Breiðdal og í Skaftárhreppi en er að hefja samstarf um verkefni í byggðinni við Bakkaflóa.

Svæðin eiga það sameiginlegt að undanfarin 10-15 ár varð mikil fólksfækkun, ekki síst í yngri aldurshópum, sem þýðir fá börn á skólaaldri og hækkandi meðalaldur. Á flestum þessara staða er skortur á íbúðarhúsnæði, sérstaklega á leigumarkaði, þrátt fyrir fækkun íbúa. Ástæðurnar fyrir þessari þróun og aðstæður eru hins vegar ólíkar og mögulegar lausnir því sérhæfðar í hverju byggðarlagi fyrir sig þrátt fyrir sameiginlegt verklag.

Vel hefur tekist að virkja heimamenn og efla samstöðu þeirra í þessum byggðarlögum. Aflamark sem Byggðastofnun hefur síðustu árin úthlutað til sjávarbyggða í erfiðleikum hefur komið sumum þessara byggðarlaga til góða en ekki eru viðlíka öflug verkfæri til taks í byggðarlögum sem ekki byggja á sjávarútvegi. Orkustofnun/Orkusetun hefur úthlutað styrkjum til orkusparandi aðgerða í íbúðarhúsum á Raufarhöfn og í Breiðdal. Veittir hafa verið samtals 229 styrkir til frumkvæðisverkefna á öllum svæðunum, að heildarfjárhæð tæpar 182 m.kr.

Verkefnisstjórar hafa verið ráðnir af landshlutasamtökum sveitarfélaga og/eða atvinnuþróunarfélögum í samstarfi við Byggðastofnun. Aðstæður móta umgjörðina en hver verkefnisstjóri sinnir einu eða tveimur byggðarlögum. Byggðastofnun fjármagnar starf verkefnisstjóranna að stórum hluta af framlögum til Brothættra byggða.

Í þátttökubygðarlögum Brothættra byggða er skipuð verkefnisstjórn sem í sitja fulltrúar Byggðastofnunar, landshlutasamtaka sveitarfélaga og atvinnuþróunarfélaga eftir því sem við á, viðkomandi sveitarfélags og íbúa. Haldið er íbúaping þar sem rætt er um þau mál sem íbúar ákveða, til dæmis er varðar stöðu byggðarinnar og leiðir til úrlausna. Framhald verkefnisins byggir á stöðugreiningu, ásamt niðurstöðum íbúapingsins, markmiðssetningu og verkefnum sem sett eru fram í samhengi við markmiðin.

Meginmarkmið Brothættra byggða er að stöðva viðvarandi fólksfækkun í smærri byggðakjörnum og sveitum landsins. Verkefnið byggir á víðtæku samráði og því að virkja þekkingu og getu íbúanna til að móta framtíðarsýn,

FRÁ BAKKAFIRDI

markmið og lausnir. Aðferðum sem er beitt er ætlað að stuðla að valdeflingu sem birtist m.a. í fyrirkomulagi funda, t.d. árlegra íbúafunda til að fara yfir árangur verkefnisins og í ferlinu í heild sinni.

Í tengslum við verkefnið Brothættar byggðir hefur Byggðastofnun leitt ERASMUS+ samstarfsverkefni fimm landa um menntun í brothættum byggðarlögum. Verkefnið hlaut heitið *Innovation and Entrepreneurship for Fragile Communities in Europe*, skammstafað INTERFACE. Verkefnið hófst í september 2017 og lýkur í ágúst 2019.

Samkvæmt samkomulagi við ríkið er gert ráð fyrir að bæði ráðuneyti og stýrihópur Stjórnarráðsins um byggðamál fjalli um verkefnisáætlanir einstakra byggðarlaga. Haldnir hafa verið fundir með atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu og síðar samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytinu, þar sem verkefnið var kynnt fyrir starfsmönnum ráðuneytanna og stýrihópi Stjórnarráðsins. Einnig hafa verið haldnir kynningarfundir með stofnunum svo sem RARIK, Vegagerðinni og Íbúðalánasjóði á síðari hluta ársins 2017 og með þingflokkum undir lok árs 2018 og í byrjun árs 2019. Með nýrri byggðaáætlun hefur fjárhagsgrundvöllur verkefnisins verið tryggður til næstu ára.

ESPON 2020

Ísland hefur verið þátttakandi í ESPON-áætluninni frá árinu 2007. Í upphafi gerðu atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið og Byggðastofnun með sér samning sem færði

stofnuninni alla umsjón með áætluninni.

Árið 2017 fluttist ESPON með Byggðastofnun undir samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið en hlutverkaskipti milli ráðuneytis og stofnunar breyttust ekki. Byggðastofnun hefur mannað stjórnunar- og eftirlitsnefnd ESPON (Monitoring Committee) og með samningi við Háskólan á Akureyri gegnir skólinn hlutverki starfstengiliðs (ESPON Contact Point) á Íslandi.

Í gildi er ESPON áætlun 2014–2020 þar sem tvær meginrannsóknáherslurnar eru *hagnýtar rannsóknir á byggðapróun (Applied research)* og *verkefnamiðaðar greiningar (Targeted Analysis)* sem byggjast á óskum haghafa. Á árinu 2018 voru 13 hagnýtar rannsóknir í gangi og 14 verkefnamiðaðar greiningar.

ESPON byggðagerðir (e. territorial typologies) eru níu talsins svo sem borgasvæði, jaðarbyggðir og fjallabyggðir. *Hagnýtar rannsóknir á byggðapróun* miðast við þessar byggðagerðir og nýtast þannig í stefnumótun í byggðapróun. Þar sem niðurstöður geta úrelst hratt er vinnslutími verkefna ákveðinn fyrir útboð, frá einu ári til hálfis annars árs. Þá er verkefnakostnaður einnig ákveðinn fyrir útboð, sem er misjafn eftir stærð verkefna, en er jafnan á bilinu frá 50 til ríflega 100 milljónir króna. Vinnslugögn og niðurstöður eru sem mest settar fram á kortum til þess að auðvelda yfirsýn og samanburð. Kortasafn ESPON er því orðið stórt.

Verkefni sem falla undir áhersluna um *verkefnamiðaðar greiningar* sem byggjast á óskum haghafa gefa stofnunum, ráðuneytum eða öðrum haghöfum kost á að skilgreina og vinna

verkefnatillögur fyrir ESPON og fá þær auglýstar til vinnslu. Slík verkefni hafa gefist vel og fengið þátttöku á Íslandi. Að auki býður ESPON út margs konar verkefni, uppfærslu á tækjabúnaði, heimasíðu og tækjum sem þar má finna og nýta, s.s. gagnvirk kort, kortaleitara og kortasafn.

ESPON 2020, byggðarannsóknáætlun ESB, er að 85% hluta fjármögnuð af uppbyggingarsjóði ESB, að 15% hluta af aðildarlöndum sambandsins og samstarflöndunum í ESPON, Noregi, Sviss, Liechtenstein og Íslandi. ESPON hefur til ráðstöfunar á starfstímabilinu um 50,5 milljónir evra, samsvarandi u.þ.b. 6,6 milljörðum króna miðað við gengi í ársbyrjun 2018. Þátttökugjald Íslands er 100.000 evrur fyrir þetta sjö ára starfstímabil, svarandi til um 1,9 milljónum króna á ári. Markmið með íslenskri þátttöku í ESPON er að veita íslenskum rannsóknastofnunum aðgang að samstarfsvettvangi rannsóknastofnana í Evrópu á sviði byggðamála og fjársterkum rannsóknasjóði. Þar að auki gerir það Íslandi kleift að samræma umræðu um byggðapróun á Íslandi við þróun erlendis.

Að venju voru tvær fjölþjóðlegar ráðstefnur haldnar á vegum ESPON árið 2018 í formenskulandi ESB, vorráðstefna í Sófíu í Búlgaríu með meginefni „Territorial Cohesion Post 2020: Integrated Territorial Development for Better Policies“ og hausráðstefna í Vínarborg í Austurríki með meginefni „New Narratives for Territorial Development“. Í tengslum við ráðstefnur ESPON eru haldnir fundir í verkefnishópunum og í fastanefndum ESPON, stjórnunar- og eftirlitsnefnd (Monitoring Committee) og í hópi starfstengiliða (ECP) hvers aðildarlands. Báðar þessar ráðstefnur voru sóttar af fulltrúum Byggðastofnunar og HA.

Upplýsingar um starf ESPON 2020, gagnagrunn, rannsóknaverkefni sem unnið er að og rannsóknaverkefni sem eru boðin út, eru aðgengilegar á heimasíðunni www.espon.eu.

Byggðáætlanir og framlög til einstakra verkefna

Breyttur lagarammi um byggðáætlun

Samkvæmt lögum nr. 53/2018 um breytingu á ýmsum lögum til samræmingar á áætlunum á sviði samgöngu-, fjarskipta-, sveitarstjórnar- og byggðamála var gerð meginbreyting á uppbyggingu og gildistíma byggðáætlunar.

Með lögnum eru áætlanir á sviði samgöngu-, fjarskipta-, sveitarstjórnar- og byggðamála samþættar og ná þær allar til 15 ára með fimm ára aðgerðaáætlunum og að allar verða þær endurskoðaðar á þriggja ára fresti. Að auki er gert ráð fyrir samþættingu við aðrar áætlanir um uppbyggingu innviða í landinu.

Stýrihópi Stjórnarráðsins um byggðamál er ætlað að efla samhæfingu og tryggja aðkomu allra ráðuneyta að undirbúningi byggðáætlunar en samkvæmt lögnum skal ráðherra skipa byggðamálaráð sem gerir tillögu að byggðáætlun að fengnum áherslum ráðherra. Ráðherra hefur þegar skipað byggðamálaráð sem í sitja tveir fulltrúar ráðherra og samkvæmt lögnum er annar þeirra formaður, einn fulltrúi Sambands íslenskra sveitarfélaga, forstjóri Byggðastofnunar og fulltrúi þeirrar skrifstofu ráðuneytisins sem fer með byggðamál, alls fimm einstaklingar.

Í aðgerðaáætlun skal gerð grein fyrir sérstökum áformum ríkisins um stuðning við atvinnulíf á skilgreindum stuðningssvæðum byggðakorts af Íslandi sem Eftirlitsstofnun EFTA (ESA) hefur samþykkt fyrir tiltekið tímabil og tengingu þeirra við sóknaráætlanir. Áður en aðgerðaáætlun er unnin leggur ráðherra fram fjárhagsramma til byggðamálaráðs. Einnig ber að hafa samráð við Samband íslenskra sveitarfélaga og aðra haghafa auk þess sem almenningi verður gefinn kostur á að koma fram sínum sjónarmiðum í opnu samráðsferli.

FRÁ SIGLUFIRÐI

Byggðaáætlun fyrir árin 2018–2024

Alþingi samþykkti 11. júní 2018 byggðaáætlun fyrir árin 2018–2024. Markmið áætlunarinnar eru að jafna aðgengi að þjónustu, að jafna tækifæri til atvinnu og að stuðla að sjálfbærri þróun byggða um allt land. Þá er einnig lögð mikil áhersla á samþættingu við aðrar stefnur og áætlanir. Settar eru fram 46 áherslur sem leiða margar, en ekki allar, til aðgerða, sumar fleiri en einnar. Aðrar áherslur eru til samþættingar við aðgerðir í öðrum opinberum áætlunum. Í byggðaáætluninni eru tilgreindar 54 aðgerðir sem falla undir ofangreind markmið, hvaða ráðuneyti bera ábyrgð á þeim, framkvæmda- og samstarfsaðilar og á hvaða tímabili er reiknað með að þau komi til framkvæmda. Þá eru ýmist gerðar tillögur um hver muni fjármagna verkefni eða hvaða fjármagni af fjárveitingu til byggðaáætlunar verði varið til þeirra. Fjárveiting til byggðaáætlunar á árinu 2018 var 482,3 milljónir króna.

Gerð er grein fyrir öðrum verkefnum byggðaáætlunar sem Bygðastofnun er ábyrg fyrir hér í kaflanum um starfsemi þróunarsviðs, en sérstaklega fjallað um verkefnastyrki í eftirfarandi kafla.

Verkefnastyrkir samkvæmt stefnumótandi byggðaáætlun fyrir árin 2018–2024

Á grundvelli gildandi byggðaáætlunar 2018–2024 var ákveðið að veita styrki í fjögur verkefni á byggðaáætlun. Um er að ræða í fyrsta lagi sértæk verkefni sóknaráætlanasvæða, C.1, en alls eru áætlaðar 870 m.kr. af byggðaáætlun í það verkefni á tímabilinu. Í öðru lagi framlög til að styðja verslun í strjálbýli, A.9, en 55 m.kr. eru áætlaðar í það verkefni. Þá er verkefnið almenningssamgöngur um land allt, A.10, en í það verkefni eru áætlaðar 107,5 m.kr. Loks eru framlög til fjarvinnslustöðva, B.8, en í það verkefni eru áætlaðar 300 m.kr. á tímabilinu. Á árinu 2018 voru auglýstir styrkir úr þremur þessara potta, C.1, heildarfjárhæð 120 m.kr., B.8, heildarfjárhæð 30 m.kr. og A.9, heildarfjárhæð 10 m.kr. Úthlutun styrkja vegna almenningsamgangna, A.10, var frestað til ársins 2019. Úthlutað var úr pottunum skv. reglugerð ráðherra, en ráðherra setti á fót þriggja manna valnefnd til að fjalla um umsóknir. Sama valnefndin er fyrir öll verkefnin. Samkvæmt reglunum fer Bygðastofnun með umsýslu umsókna, gerð samninga, umsýslu greiðslna og eftirlit með framkvæmd samninga þessara verkefna.

FRÁ SEYÐISFIRÐI

C.1. Sértek verkfni sóknaráætlanasvæða.

Til úthlutunar voru 120 m.kr. Alls bárust 26 umsóknir og hlutu eftirfarandi níu verkfni styrki:

Innviðaupbygging vegna gagnavers á Blönduósi. Styrkupp hæð 20 m.kr. árið 2018 og 25 m.kr. á ári 2019–2021. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra. Byggja á upp innviði vegna fyrirhugaðs gagnavers BDC við Blönduós.

Vínlandssetur í Dalabyggð. Styrkupp hæð 15 m.kr. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. Byggja á upp Vínlandssetur í Dalabyggð. Með því skapast valkostur í ferðaþjónustu sem getur orðið drifkraftur í frekari uppbyggingu á svæðinu.

Gestastofa Snæfellsness. Styrkupp hæð 15 m.kr. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. Markmiðið er að efla Gestastofu Snæfellsness. Gestastofan gegnir lykilhlutverki við eflingu ferðaþjónustu á sunnanverðu nesinu.

Aðgerðaáætlun um sjálfbæra lýðfræðilega þróun miðsvæðisins. Styrkupp hæð 13,5 m.kr. Styrkþegi Samtök sunnlenskra sveitarfélaga. Gerð verður aðgerðaáætlun um sjálfbæra lýðfræðilega þróun miðsvæðis Suðurlands. Á miðsvæðinu er mikil íbúafjölgun vegna fjölgunar erlendra ríkisborgara.

Nýsköpunar- og samfélagsmiðstöðvar á Vestfjörðum. Styrkupp hæð 15 m.kr. Styrkþegi Fjórðungssamband Vestfirðinga. Settar verða á fót nýsköpunar- og samfélagsmiðstöðvar í þéttbýliskjörnum þar sem slíkt er ekki til staðar.

Menningarbærinn Seyðisfjörður – stuðningur við faglegt starf. Styrkupp hæð 15 m.kr. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Austurlandi. Markmiðið er að efla Seyðisfjörð sem menningarbæ.

Stórskipahöfn í Finnafirði. Styrkupp hæð 18 m.kr. Styrkþegi Eyþing. Stofna á félag um reksturinn í eigu sveitarfélaga og þróunarfélag sem sér um kynningu og markaðssetningu í samstarfi við Bremenport í Þýskalandi.

Framleiðsla rafmagns með lághitavatni úr borholu Æ3 við Skógarlón í Öxarfirði. Styrkupp hæð 3,5 m.kr. á ári 2018–2020. Styrkþegi Eyþing. Setja á upp varmarafal (ORC) til að framleiða rafmagn með lághita sem þýðir hagkvæmari kælingu og betri endingu veitukerfa.

Sköpunarmiðstöðin á Stöðvarfirði. Styrkupp hæð 5 m.kr. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Austurlandi. Um er að ræða tilraunaverkefni um byggðapróun á sviði menningar, menntunar og atvinnusköpunar. Ráðast á í viðgerðir og uppbyggingu á aðstöðu þannig að Sköpunarmiðstöðin verði sjálfbær í rekstri og geti sinnt öflugri starfsemi á sviði menningar og menntunar.

A.9. Framlög til verslunar í strjálbýli.

Til úthlutunar voru 10 m.kr. Alls bárust 20 umsóknir og hlutu eftirfarandi sex verkefni styrki:

Búðin Borgarfirði.

Styrkþegi Gusa ehf. Tryggja á rekstur matvöruverslunar á Borgarfirði eystri, fullgera húsnæði og efla þekkingu starfsfólks/rekstraraðila og auka þjónustu.

Verslun í Norðurfirði í Árneshreppi.

Styrkupp hæð 2,4 m.kr. á ári, árin 2019–2021. Styrkþegi Árneshreppur. Ekki hefur verið dagvöruverslun í Norðurfirði í Árneshreppi síðan haustið 2018.

Verslun í Hrísey.

Styrkupp hæð 300 þúsund kr. árið 2018 og 2 m.kr. árlega árin 2019–2021. Styrkþegi Hríseyjarbúðin ehf. Matvöruverslunin er í eigu 52ja hluthafa. Þar er fjölbreytt þjónusta auk matvöru, banki, pósthús og kaffiveitingar.

Strandakjarni í Hólmavík.

Styrkupp hæð 3,3 m.kr. Styrkþegi Kaupfélag Steingrímsfjarðar. Byggja á upp þjónustukjarna á Hólmavík. Þátttakendur eru ýmsir aðilar sem koma að kjarnastarfsemi á svæðinu, s.s. sparisjóður, pósthús, sýslumaður, ÁTVR og fl.

Raufarhöfn til frambúðar.

Styrkupp hæð 3 m.kr. árið 2018 og 2,5 m.kr. árið 2019. Styrkþegi Verslunin Urð ehf. Urð er eina verslunin á Raufarhöfn, hún er hugsuð fyrir íbúa, en undanfarin ár hefur straumur ferðamanna aukist sem hefur áhrif á verslunina.

Verslunarrekstur í Grímsey.

Styrkupp hæð 2,4 m.kr. Styrkþegi Kríuveitingar. Styrkja þarf rekstur verslunar í Grímsey og fara í viðgerðir á húsnæði búðarinnar.

B.8. Framlög til fjarvinnslustöðva.

Til úthlutunar voru 30 m.kr. Alls bárust 16 umsóknir og hlutu eftirfarandi fjögur verkefni styrki:

Þjóðfræðistofan á Ströndum. Styrkupp hæð 6 m.kr. á ári, 2018–2020. Styrkþegi Rannsóknasetur HÍ á Ströndum. Ráða á starfsmenn til að safna upplýsingum og skrá menningararf á sviði þjóðfræði og koma á rafrænt form.

Fjarvinnsla á Djúpavogi, skráning minningarmarka.

Styrkupp hæð 9 m.kr. árið 2018 og 12 m.kr. árið 2019. Styrkþegi Minjastofnun Íslands. Verkefnið er þrjúþætt; setja upp gagnagrunn um minningarmörk í kirkjugörðum, koma gögnum um þau á rafrænt form, safna skýrslum um fornleifaskráningar og skanna það sem þarf.

Gagnagrunnur sáttanefndabóka.

Styrkupp hæð 9 m.kr. Styrkþegi Háskóli Íslands/Háskóla-setur á Skagaströnd. Héraðsskjalasafn Skagfirðinga og Þjóðskjalasafn eru samstarfsaðilar Háskóla-setursins á Skagaströnd. Mynda á allar varðveittar bækur sáttanefnda á tímabilinu 1798–1936 og gera aðgengilegar á stafrænu formi.

Skönnun þinglýstra skjala.

Styrkupp hæð 6 m.kr. á ári, 2018–2020. Styrkþegi Sýslumaðurinn á Vestfjörðum. Eldri þinglýsingarskjölum, sem enn eru ófrágengin hjá öðrum sýslumannsembættum, verður safnað, þau skönnuð og komið á rafrænt form.

Landstólpinn

Landstólpinn – samfélagsviðurkenning Byggðastofnunar, var veittur í fyrsta skipti á ársfundum stofnunarinnar árið 2011. Nafnið Landstólpinn er fengið úr kvæði Jónasar Hallgrímssonar, Alþing hið nýja.

Hugmyndin að baki viðurkenningarinnar er að efla skapandi hugsun og bjartsýni. Hún er veitt einhverjum sem hefur vakið jákvæða athygli á landsbyggðinni með verkefni, starfsemi, umfjöllun á opinberum vettvangi eða með öðru móti.

Landstólpinn geta hlotið einstaklingar, fyrirtæki, hópar eða verkefni. Við úthlutun er haft í huga hvort viðkomandi hafi gefið jákvæða mynd af landsbyggðinni eða viðkomandi svæði, aukið virkni íbúa, aukið samstöðu og jákvæðni íbúa og/eða dregið að gesti.

Sá sem viðurkenninguna hlýtur fær afhentan listmun hannaðan af lista- eða handverksfólki. Listmunurinn árið 2018 var falleg mosakúla úr smíðju Kolbrúnar Björgólfsdóttur, keramiklistakonu.

Tilnefningar til Landstólpanns 2018 voru 14 og bárust að venju víðsvegar að. Niðurstaða dómnefndar var að veita Rósu Valtingojer, Unu Sigurðardóttur og Vincent Wood í Sköpunarmiðstöðinni á Stöðvarfirði Landstólpann 2018. Í rökstuðningi með tilnefningunni kemur m.a. eftirfarandi fram:

„Rósa, Una og Vincent framkvæma það sem aðrir hafa ekki hugarflug til. Þau tóku við yfirgefnu húsi sem var minnisvarði brostinna forsendna landvinnslu í sjávarútvegi og blésu í það nýju lífi. Þau hafa haft það að leiðarljósi að búa til vettvang þar sem samvinna og þekkingarmiðlun á milli skapandi greina getur átt sér stað með tilheyrandi nýsköpun og fjölgun atvinnutækifæra.“

Fasteignamat og fasteignagjöld íbúðarhúsnæðis

Byggðastofnun hefur um nokkurra ára bil fengið Þjóðskrá Íslands til að reikna út fasteignamat og fasteignagjöld á sömu viðmiðunarfasteigninni á nokkrum þéttbýlisstöðum á landinu. Viðmiðunareignin er í raun ekki til en með sömu viðmiðunareigninni á öllum stöðum eru mat og gjöld gerð samanburðarhæf.

Fasteignagjöldin eru reiknuð út samkvæmt nýjasta fasteignamati og álagningarreglum hvers sveitarfélags. Lægsta heildarmat árið 2018 var í Bolungarvík. Utan höfuðborgarsvæðisins er matið hæst á Akureyri líkt og árið áður.

Þrátt fyrir að fasteignamat sé mun hærra í stærri þéttbýlisstöðum en minni, eru álögð fasteignagjöld oft hærra í krónum talið á minni þéttbýlisstöðunum. Ástæðan er sú að sveitarstjórnir á þeim stöðum nota hærra álagningarprósentu. Á meðfylgjandi súluritum má sjá samanburð á fasteignagjöldum og heildarfasteignamati árið 2018.

Gagnagrunnur

Gagnagrunni Byggðastofnunar er ætlað að hýsa og veita aðgang að gögnum sem á einhvern hátt snerta byggðapróun á Íslandi. Gögnum er safnað saman úr ólíkum áttum, ýmist aðkeypt eða fengin endurgjaldslaust. Sífellt er leitast við að uppfæra og auka gagnaförða grunnsins sem styður við starfsemi próunarsviðs og kemur við sögu í fjölmörgum verkefnum sem þar eru unnin.

Megin markmið gagnagrunnsins eru þrjú.

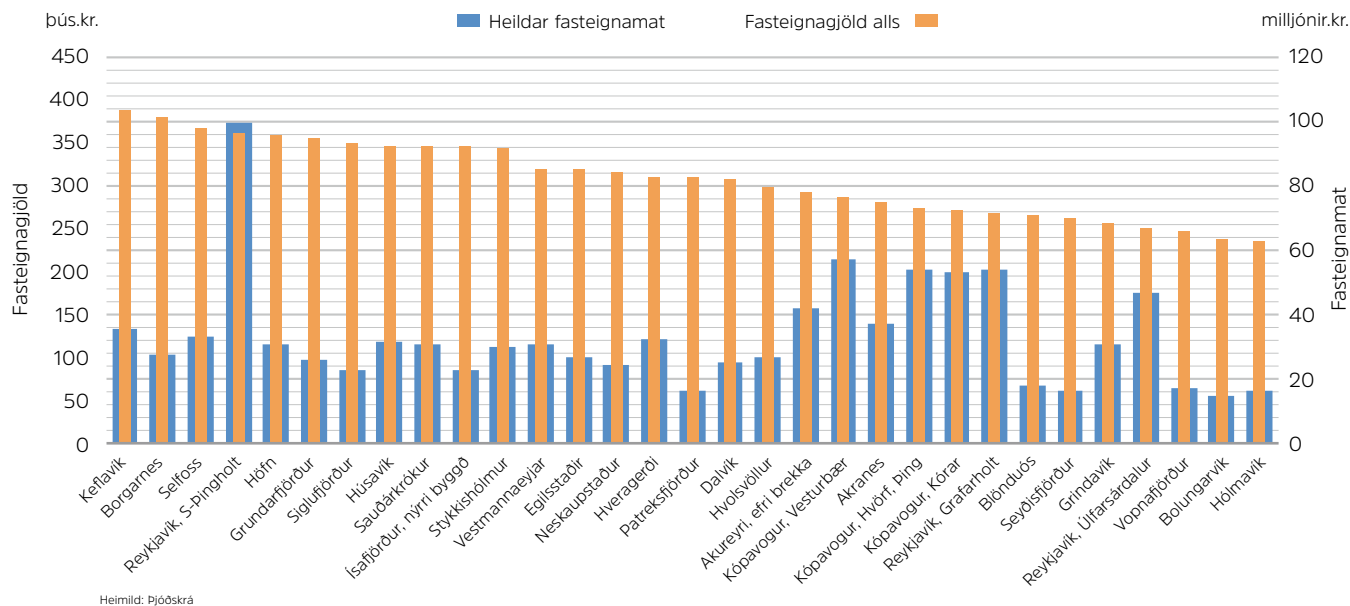
1. Söfnun og varðveisla byggðatengdra upplýsinga á einum miðlægum stað.
2. Stuðningur við greiningu og rannsóknir með stýrðu aðgengi starfsmanna Byggðastofnunar og utanaðkomandi fagfólks að þessum upplýsingum.
3. Örvun vitundar almennings á byggðapróun með myndrænni framsetningu slíkra upplýsinga gegnum vefgátt.

Helstu verkefnum sem tengd eru gagnagrunni Byggðastofnunar má skipta upp í fimm svið.

- a. Rekstur og viðhald á vef- og gagnagrunnsþjóni ásamt vél sem keyrir próunarumhverfi.
- b. Vistun og uppfærsla aðgengilegra gagna í gagnagrunn.
- c. Þróun vefviðmóts.
- d. Þróun á aðferðum við úrvinnslu gagna.
- e. Kennsla og þjálfun starfsmanna á hugbúnaði til kortagerðar.

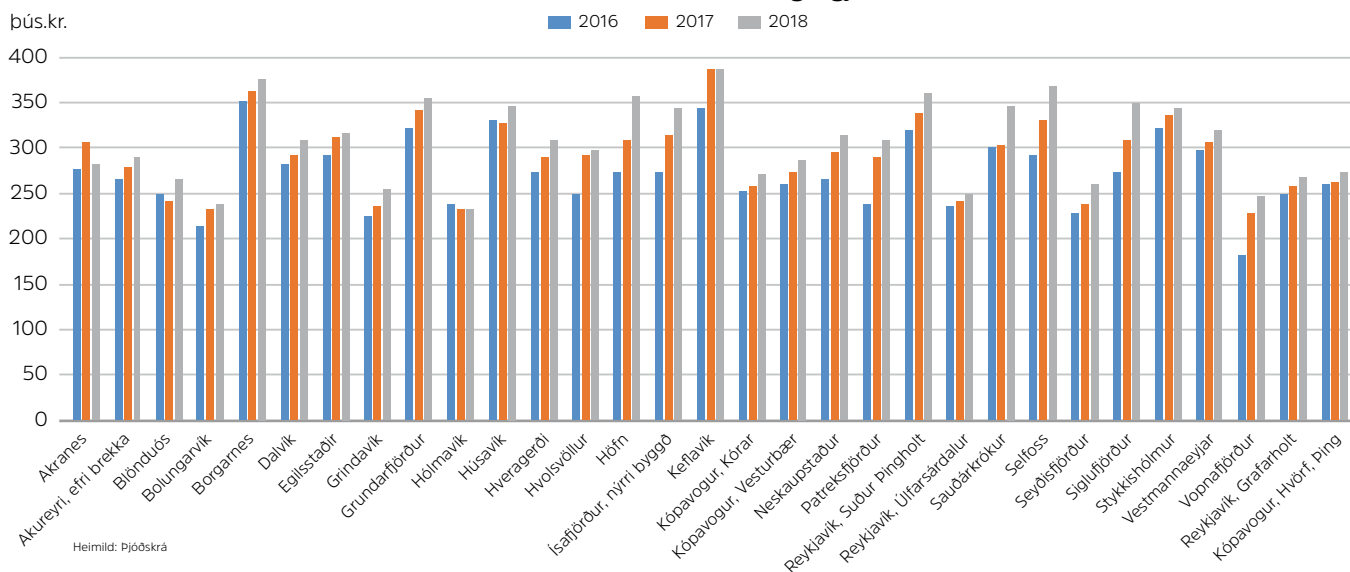
Dæmi um upplýsingar í gagnagrunninum eru landfræðileg gögn frá Landmælingum Íslands og lögbýla- og staðfangaskrá frá Þjóðskrá Íslands ásamt kynja- og aldurskiptri íbúadreifingu. Einnig má telja atvinnutekjur og búferlaflutninga frá Hagstofu Íslands, tölur yfir fjölda búfénaðar frá Matvælastofnun, orkukostnað heimilanna frá Orkustofnun og fasteignagjöld heimilanna frá Þjóðskrá Íslands. Sem dæmi um upplýsingar sem safnað hefur verið á vegum Byggðastofnunar má nefna

Samanburður á fasteignagjöldum og heildar fasteignamati 2018

Heimild: Þjóðskrá

Samanburður á heildarfasteignagjöldum

Heimild: Þjóðskrá

þjónustukannanir landshluta, mannfjöldaspá á sveitarfélagagrunni, dreifingu ríkisstarfa eftir sveitarfélögum og sveitarfélagaskipan frá 1950.

Vefviðmót hefur verið gert fyrir myndræna framsetningu mannfjöldapróunar eftir svæðum og er það aðgengilegt á heimasíðu Byggðastofnunar. Til stendur að bæta við aðgengilegum gögnum með myndrænni framsetningu og á töluformi.

Meðal aðferða sem þróaðar hafa verið við úrvinnslu á gögnum er kortlagning á aðgengi að

þjónustu, mannfjöldaspá á sveitarfélagagrunni til 2066 og til stendur að vinna verkefni með Hagstofu Íslands sem lýtur að gerð smásvæða til hagskýrslugerðar. Smásvæði verða notuð til að skoða finni dreifingu hagtalna eftir svæðum. Fólksfjöldi smásvæðanna á að vera sem jafnastur og er gert ráð fyrir að íbúum landsins verði skipt niður á um 200 talningarsvæði.

Sem notandi landupplýsinga er Byggðastofnun í hópi stofnana sem taka þátt í samráðshópi stjórnenda um grunngerð landupplýsinga sem stýrt er af Landmælingum Íslands.

NORA, Norræna Atlantssamstarfið

Norræna Atlantssamstarfið (NORA) er samstarfsvettvangur Íslands, Færeyja, Grænlands og norður- og vesturhluta Noregs. NORA heyrir undir Norrænu ráðherranefndina og er hluti af norrænu samstarfi á sviði byggðamála og svæðasamstarfs. Aðalskrifstofa NORA er í Þórshöfn í Færeyjum og eru landskrifstofur í hverju aðildarlandi. Byggðastofnun hefur umsjón með starfinu á Íslandi. Ísland á þrjá fulltrúa í svokallaðri NORA-nefnd auk þess sem samgöngu- og sveitarstjórnaráðuneytið á fulltrúa í framkvæmdastjórn. Aðildarlöndin skiptast á formennsku árlega og tóku Íslendingar við formennsku af Grænlandinum á ársfundi NORA 2018 sem haldinn var í Kaupmannahöfn í Danmörku í byrjun desember.

Stærstur hluti tekna NORA á árinu 2018 kom frá Norrænu ráðherranefndinni eða tæplega 6,7 millj. d.kr. Aðildarlöndin greiða árlega tæplega 2 millj. d.kr., þar af greiðir Ísland 574 þúsund d.kr. Að auki fær NORA lítils háttar framlag frá færeysku landsstjórninni og frá Vestnorræna sjóðnum.

NORA leggur áherslu á samstarf innan svæðisins og á miðlun reynslu og þekkingar í byggða- og atvinnumálum, sem og á nýsköpun og sjálfbæra þróun. NORA veitir styrki til verkefna sem stuðla að eflingu atvinnulífs og byggða með auknu samstarfi á milli landanna. Það er gert með því að styrkja nýsköpun á sviði sjávarútvegs og auðlinda hafsins, þróun atvinnutækifæra á sviði ferðaþjónustu, landbúnaðar og orkumála og verkefni á sviði upplýsingatækni, fjarskipta, samgangna og flutninga m.a. með það að markmiði að sigrast á fjarlægðum. Samstarfsverkefni sem NORA hefur styrkt hafa skilað góðum árangri.

Styrkir geta numið allt að 500 þús. d.kr. á ári og verkefni verið styrkt að hámarki í þrjú ár. Styrkfjárhæð getur ekki numið meira en 50% af heildarkostnaði verkefnis og skilyrði er að um samstarf minnst tveggja NORA landa sé að ræða. Umsóknarfrestir eru tvisvar á ári, í mars og október. Á árinu 2018 bárust 46 umsóknir.

Úthlutað var rúmum 4,2 millj. d.kr. til 13 verkefna og eru Íslendingar þátttakendur í 12 þeirra. Íslensk þátttaka í verkefnum NORA er mjög góð og hefur á undanförunum árum verið á bilinu 70–90%. Á heimasíðu NORA, www.nora.fo, er að finna yfirlit yfir öll verkefni og á heimasíðu Byggðastofnunar er að finna yfirlit yfir öll verkefni með íslenskri þátttöku.

NORA leggur áherslu á að styrkja stöðu sína innan norræns samstarfs, en einnig að styrkja tengsl við lönd við Norður-Atlantshafið, s.s. Skotland, Hjaltlandseyjar, Orkneyjar og austurströnd Kanada, m.a. gegnum ýmis samstarfsverkefni.

NORA starfar nú samkvæmt stefnuáætlun fyrir árin 2017-2020 en í henni er lögð áhersla sjö fagsvið og sérstök áhersla á ungt fólk. Áætlunin hvílir á þremur grunnstoðum sem eru verkefnastuðningur, stefnumörkun og tengslamyndun.

Á árinu var haldin ráðstefna í Færeyjum um virði sjávarafurða í tiskuhönnun og fatnaði. Einnig var haldin ráðstefna á Grænlandi um nýsköpun og frumkvöðlastarfsemi á landsbyggðunum.

Hugmyndasmiðja NORA sem sett var upp í kjölfar svæðagreiningar OECD á NORA-svæðinu árið 2011 starfar áfram og í henni sitja tveir fulltrúar frá hverju landi. Lagðar hafa verið fram ýmsar tillögur sem hafa orðið að veruleika, t.d. tillaga um þverfaglegt háskólanám í NORA löndunum.

Í NORA-nefndinni sitja fyrir Íslands hönd, Hermann Sæmundsson, Ásborg Arnþórsdóttir og Frosti Gíslason. Hermann situr einnig í framkvæmdastjórn NORA. Eva Pandora Baldursdóttir hjá Byggðastofnun er tengiliður NORA á Íslandi.

Norðurslóðaáætlun 2014-2020

Norðurslóðaáætlunin (Northern Periphery and Arctic Programme, NPA) er samstarfsvettvangur Skotlands, Írlands, Norður-Írlands, Svíþjóðar, Finnlands, Noregs, Íslands, Græn-

lands og Færeyja. Aðstæður eru ekki einsleitar í löndunum en þau hafa ákveðin sameiginleg einkenni sem felast m.a. í veðráttu, strjálbýli, miklum vegalengdum, náttúruauðlindum, háu menntunarstigi og atgervisflótta frá dreifbýlum svæðum.

Meginmarkmið Norðurslóðaáætlunar er að stuðla að bættu atvinnu- og efnahagslífi og eflingu búsetuþátta. Þátttaka Íslands byggir á byggðaáætlun fyrir árin 2018-2024. Aðalskrifstofa NPA er í Kaupmannahöfn og eru landskrifstofur í hverju aðildarlandi. Byggðastofnun hefur umsjón með starfinu hér á landi.

NPA veitir styrki til verkefna á sviði nýsköpunar, frumkvöðlastarfsemi, endurnýjanlegra orkugjafa og orkusparnaðar, verndunar náttúru og menningar og hagkvæmrar nýtingar auðlinda á norðurslóðum. Mikilvægt er að verkefnin skili af sér afurð, vöru og/eða þjónustu, sem bæti atvinnulíf, búsetu eða öryggi íbúa. Þátttakendur geta verið fyrirtæki, sveitarfélög, ríkisstofnanir, atvinnuþróunarfélög, mennta- og rannsóknastofnanir og frjáls félagasamtök.

Norðurslóðaáætlunin er samkeppnissjóður sem rekinn er á svipuðum forsendum og rannsóknáætlunir innan EES-samningsins, þar sem umsóknir keppa í gæðum um það fjármagn sem er til ráðstöfunar. Umsóknir eru metnar af sérfræðinefndum í öllum aðildarlöndunum og er stuðningur háður a.m.k. 40% mótframlagi umsækjenda hvað íslenska þátttöku varðar.

Heildarfjármagn áætlunarinnar er 56 milljónir evra en framlag Íslands er 3 milljónir evra og er íslensk verkefnaþátttaka eingöngu styrkt með því fjármagni.

Stjórn NPA samþykkti í júní 2018 að styrkja níu ný verkefni, þar af eru fimm með íslenskum þátttakendum. Heildarkostnaður verkefnanna með íslenskum þátttakendum er um 8,6 milljónir evra og fá verkefnin samtals rúmlega 5,4 milljónir evra í styrki, þar af eru styrkir til íslenskra þátttakenda um 532 þúsund evrur.

Verkefni með íslenskri þátttöku sem voru samþykkt í júní 2018 eru:

- **Empowering Women Entrepreneurs in Sparsely Populated Communities.**

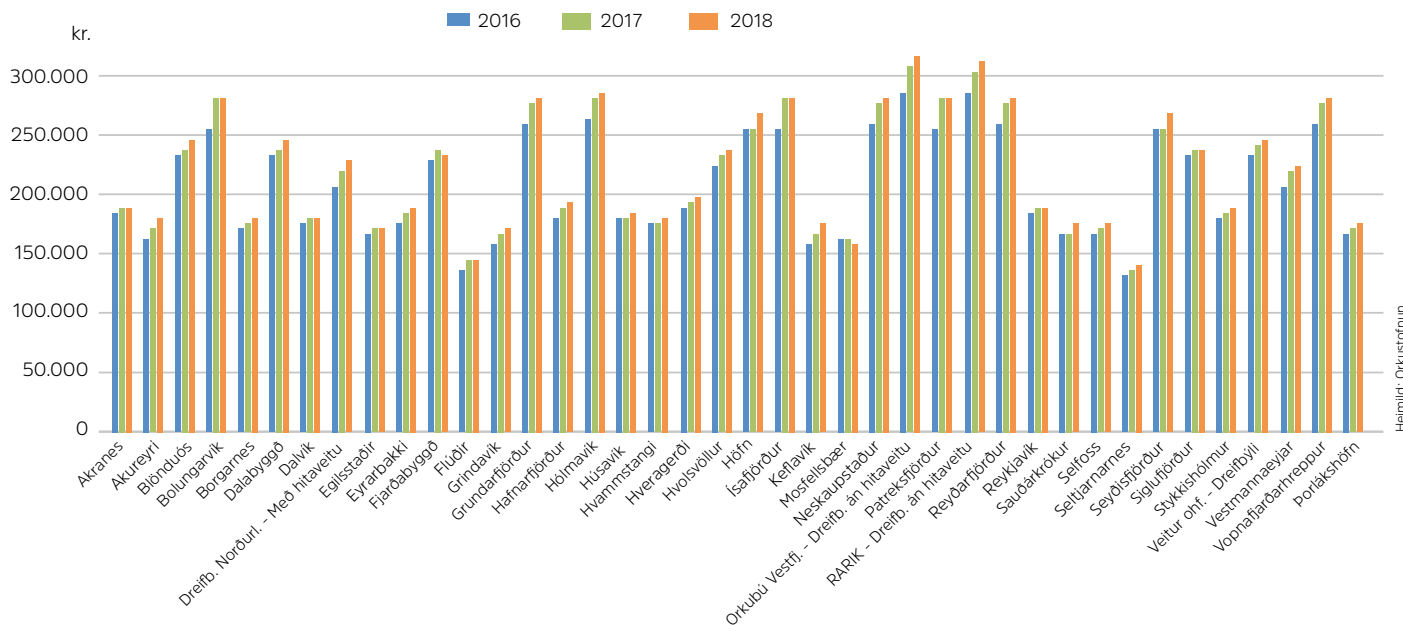
W-Power er samstarfsverkefni Íslands, Finnlands, Skotlands, Írlands og Svíþjóðar. Íslenski þátttakandinn er Nýsköpunarmiðstöð Íslands. Finnski þátttakandinn stýrir verkefninu en hann starfar hjá Karelia University of Applied Science Ltd. Meginmarkmið verkefnisins er að bæta ráðgjafarþjónustu við kvenfrumkvöðla á fámennum svæðum þar sem atvinnulíf er einhæft og neikvæð byggðapróun hefur verið viðvarandi. W-Power beitir ráðgjafar- og stuðningsaðferðum sem sniðnar eru að þörfum kvenfrumkvöðla og hverfast um að búa til ný kvennafyrirtæki og efla þau sem fyrir eru. Styrkur til verkefnisins er 1.147.837 evrur en heildarkostnaður er 1.820.498 evrur.

- **BizMentors** er samstarfsverkefni Íslands, Finnlands, Norður-Írlands og Írlands. Íslensku þátttakendurnir eru Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga, Norðurslóðanetið og Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar. Verkefnisstjórinn er írskur og starfar hjá Western Development Commission. Verkefnið snýst m.a. um að þróa írsku Bizmentor módelið á rafrænt form þar sem fólk úr atvinnulífnum sem hefur reynslu og þekkingu á að reka

**Starfssvæði
Norðurslóðaáætlunarinnar
2014-2020**

Heimild: Nordregio 2014

Orkukostnaður alls – algengasta verð

Heimild: Orkustofnun

því um 6% af heildarkostnaði verkefna sem íslenskir aðilar taka þátt í.

Árleg ráðstefna Norðurslóðaáætlunarinnar var haldin í september í Inverness í Skotlandi. Yfirskrift ráðstefnunnar var People of the North: Across the Generations. Þátttakendur voru á annað hundrað frá 13 löndum.

Í október hélt landstengiliður vinnufund með íslensku þátttakendunum. Markmiðið var að efla tengslanetið, kynna framgang áætlunarinnar og miðla upplýsingum um hagnýt atriði er varða skil á fjárhagsuppgjöri og skýrslum sem þátttakendur í NPA verkefnum skila á sex mánaða fresti til Byggðastofnunar.

Á heimasíðu NPA www.interreg-npa.eu og á heimasíðu Byggðastofnunar er að finna upplýsingar um áætlunina og yfirlit yfir öll NPA verkefni.

Orkukostnaður heimila

Byggðastofnun hefur fengið Orkustofnun til að reikna út kostnað heimila vegna rafmagns og hita á ársgrundvelli frá árinu 2013, á sömu fasteigninni, á nokkrum þéttbýlis- og dreifbýlisstöðum. Orkukostnaður í dreifbýli er almennt mun hærri en í þéttbýli. Verulegur munur er einnig á orkuverði á milli þéttbýlisstaða.

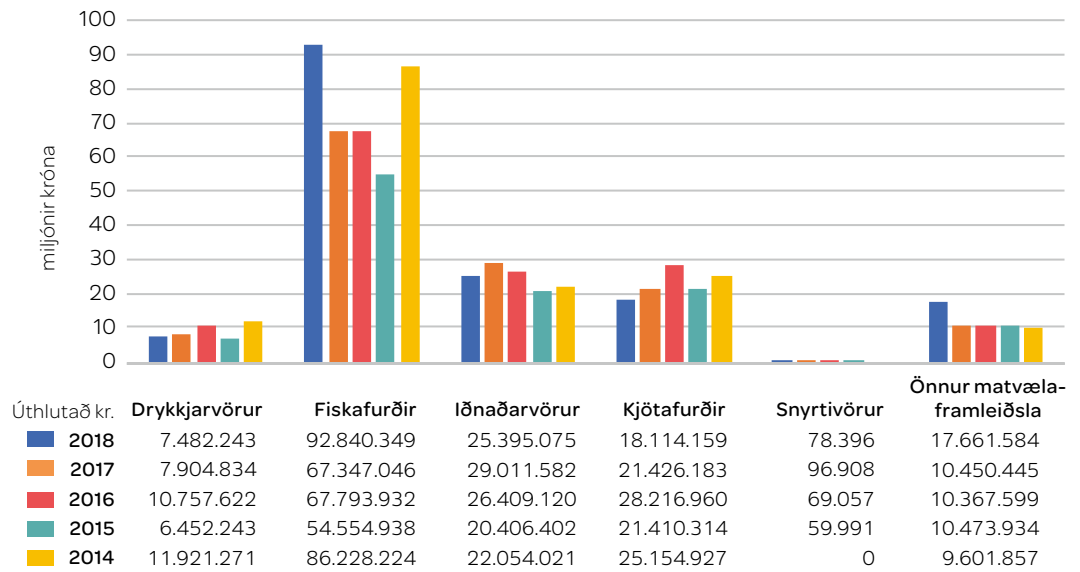
Á meðfylgjandi súluritum má sjá samanburð á heildarorkukostnaði heimila fyrir einstaka staði, annars vegar lágsta mögulega verð og hins vegar algengasta verð þriggja síðustu ára. Nánari upplýsingar eru á heimasíðu Byggðastofnunar.

Þjónustukort

Í sáttmála ríkisstjórnarflokkanna frá haustdögum 2017 segir: „Ríkisstjórnin mun hefja samstarf við sveitarfélögin um gerð þjónustukorts sem sýnir aðgengi landsmanna að allri almennri þjónustu hins opinbera og einkaaðila til að bæta yfirsýn og þar með skapa grundvöll fyrir aðgerðir til að tryggja íbúum þjónustu og jafna kostnað.“ Vinna við þjónustukortið var í byggðaáætlun 2018-2024 falin Byggðastofnun í samstarfi við ráðuneyti, sveitarfélög og samtök sveitarfélaga.

Byggðastofnun hefur unnið að þjónustukortinu síðan á fyrrihluta árs 2018 og sótt ráðgjöf til Landmælinga Íslands, Alta ráðgjafarstofu og Capacent. Fyrstu drög að kortinu voru sett fram í júlí 2018 og þá óskað eftir ábendingum og athugasemdum. Síðan hefur upplýsingum um fjölda þjónustupátta verið bætt við, staðsetningu þeirra og þjónustu sem veitt er eins og sjá má á www.þjónustukort.is. Á síðari

Samanburður greiddra styrkja milli ára, skipt niður á framleiðslustarfsemi

hluta árs 2018 var settur á laggjarnar sérstakur samstarfshópur ráðuneyta og Sambands íslenskra sveitarfélaga til þess að auðvelda samstarf um þjónustukortið.

Starfið felur í sér gagnaöflun og samstarf við fjölda ríkisstofnana, ráðuneyta og sveitarfélaga. Upplýsingar og safn þeirra sem liggja mun til grundvallar kortinu er mikilvægasta viðfangsefni vegna þjónustukortsins, öflun þeirra og stöðug uppfærsla. Gagnasafnið verður opið og aðgengilegt öllum.

Framvinda verksins hefur verið í samræmi við verkáætlun þar sem gert er ráð fyrir skráningu um 65 þjónustupátta ríkis, sveitarfélaga og einkaaðila. Verkáætlunin hefur fjóra megináfanga fyrir gagnaöflunina og framsetningu á korti:

1. Lok 1. áfanga miðuðust við 20. desember 2018 en markmiðið var að 75% af þeim opinberu þjónustupáttum sem skráðir verða hefðu verið skráðir og færðir inn á kort. Það markmið náðist.
2. Lok 2. áfanga miðast við 1. apríl 2019 og markmiðið var að 90% skráðrar opinberrar þjónustu hafi verið skráðir og færðir inn á kort.
3. Lok 3. áfanga miðast við 1. október 2019 og miðast við að 90% skráðra þjónustupátta ríkis og sveitarfélaga og 60% þjónustupátta fyrirtækja hafi verið skráðir og færðir inn á kort.

4. Lok 4. áfanga miðast við 20. desember 2019 og miðast við að 95% skráðra þjónustupátta sveitarfélaga og fyrirtækja hafi verið skráðir og færðir inn á kort og að samningar liggja fyrir um uppfærslu gagna til framtíðar. Þá hafi mæligildi verið skilgreind og færð inn á þjónustukortið, s.s. vegalengdir frá þjónustu og íbúafjöldi á þjónustusvæðum.

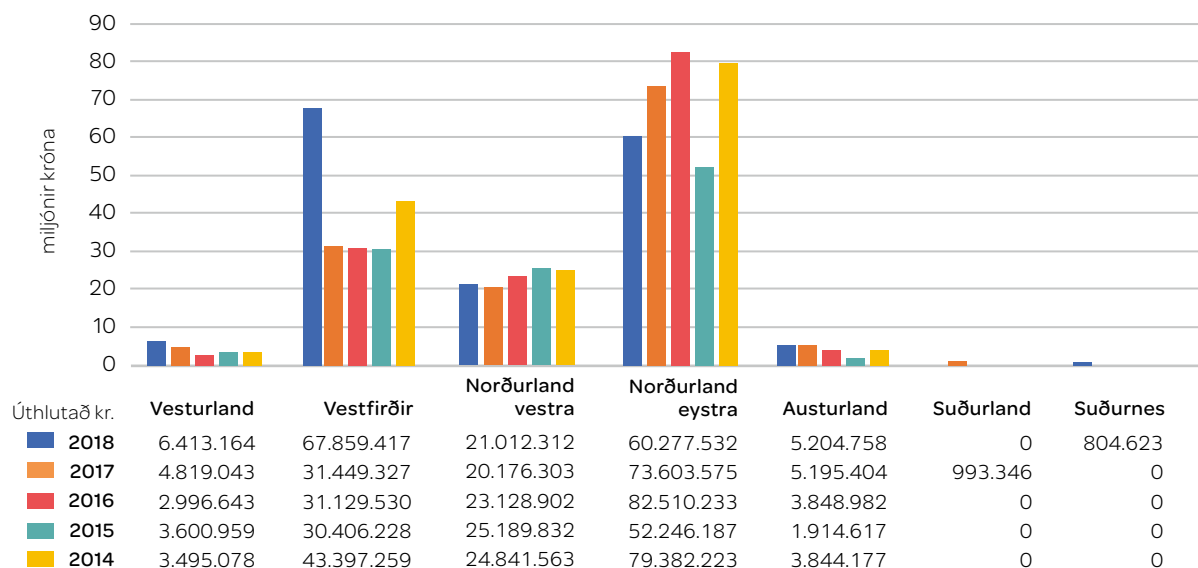
Í árslok 2019 mun þjónustukortið liggja fyrir í megindráttum og þá hefst vinna við að uppfæra upplýsingar á kortinu því brýnt er að þær séu ætíð réttar. Þá er mikilvægt að kortið sé aðgengilegt á öðrum tungum en íslensku og hugsanlegt er að bæta við þjónustupáttum smám saman.

Svæðisbundin flutningsjöfnun

Byggðastofnun sér um móttöku og yfirferð styrkumsókna skv. lögum nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun. Árið 2018 bárust 63 umsóknir um flutningsjöfnunarstyrki vegna flutningskostnaðar á árinu 2017 og voru 62 umsóknir samþykktar að upphæð 161,6 m.kr.

Af greiddum styrkjum voru 57% vegna flutnings á fiskafurðum, 16% iðnaðarvörum, 11% kjötafurðum, 11% vegna annarrar matvælaframleiðslu og 5% af drykkjarvörum.

Samanburður greiddra styrkja milli ára, skipt niður á landshluta

Þau landsvæði sem fengu hæsta styrki voru Vestfirðir (42%) og Norðurland eystra (37%). Flestir umsækjendur höfðu sótt um styrki áður.

Markmið með veitingu styrkjanna er að styðja við framleiðslu og atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni. Það er gert með því að jafna flutningskostnað framleiðenda sem eru með framleiðslu og lögheimili fjarri innanlandsmarkaði eða útflutningshöfn og búa við skerta samkeppnisstöðu vegna hærri flutningskostnaðar en framleiðendur staðsettir nær markaði. Nánari upplýsingar um greidda styrki má sjá á meðfylgjandi myndum.

Annað

Þróunarsviðið hefur fjölbreytt samstarf við ýmsa aðila á sviði byggðapróunar, atvinnuráðgjafar, rannsókna og nýsköpunar. Skal þar fyrst nefna landshlutasamtök sveitarfélaga og atvinnuþróunarfélögin, en einnig Nýsköpunarmiðstöð Íslands, Íslandsstofu, Jafnréttisstofu, Rannsókn- og þróunarmiðstöð Háskólans á Akureyri, Hagfræðisstofnun Háskóla Íslands, Hagstofu Íslands, Ferðamálastofu, Landmælingar, Skipulagsstofnun, Þjóðskrá og raunar mun fleiri aðila.

Byggðastofnun hefur hlutverki að gegna við úthlutun svæðisbundinna styrkja í landbúnaði og ber að skila inn tillögum að skilgreiningu á

styrkhæfum svæðum og útbúa lista yfir þau sauðfjárbúa sem falla innan svæðanna. Svæðin eru skilgreind út frá lágmarks akstursfjarlægðum sauðfjárbúa frá þéttbýlisstöðum með fleiri en 1.000 íbúa en svo koma til frekari takmarkanir á styrkhæfi búa með tilliti til fjölda sauðfjára.

Þróunarsviðið tekur einnig þátt í margvíslegum starfshópum og nefndum, ritun skýrslna og starfsmenn taka þátt í umræðum um byggðamál. Þannig stóð Byggðastofnun fyrir málþingi á Akureyri um raforkumál á Íslandi í mars 2018 sem var vel sótt. Veittar eru umsagnir um þingmál, ívilnanir vegna nýjrar festinga og umhverfismat. Þá stóð Byggðastofnun fyrir þriðju byggðaráðstefnunni í október 2018 í Stykkishólmi í samvinnu við Samband íslenskra sveitarfélaga, Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi og Stykkishólmsbæ. Yfirskrift ráðstefnunnar var: „Byggðapróun og umhverfismál, hvernig getur blómleg byggð og náttúrvernd farið saman?“ Var ráðstefnan vel sótt og heppnaðist vel.

Þjónustukannanir fyrir Suðurnes, Vesturland, Vestfirði, Norðurland eystra, Austurland og Suðurland voru gerðar í júní til október 2017 og voru niðurstöður birtar í apríl 2018. Þjónustukannanirnar voru unnar í tengslum við Byggðaaætlun 2014–2017 til að komast að því hvert og hversu oft íbúar sækja margvíslega þjónustu.

BYGGÐARANNSÓKNA- SJÓÐUR OG STYRKIR TIL MEISTARANEMA

Byggðarannsóknasjóður

Fjórdá úthlutun úr Byggðarannsóknasjóði fór fram á ársfundi Byggðastofnunar í apríl 2018. Sjóðurinn er fjármagnaður af fjárlagalið byggðaáætlunar og með framlagi frá Byggðastofnun, en stofnunin fer með umsýslu sjóðsins. Til úthlutunar voru 10 m.kr. Alls bárust 12 umsóknir og hlutu eftirfarandi fjögur verkefni styrki:

- **Lífstill, áhættuþættir og sjálfsumönnun einstaklinga með kransæðasjúkdóm (KRANS rannsóknin).** Styrkupp hæð 3,5 m. kr. Styrkþegi Margrét Hrönn Svavarsdóttir dósent við hjúkrunarfræðideild HA. Markmið rannsóknarinnar er m.a. að skoða lífsgæði, heilsulæsi og sjálfsumönnun sjúklinga. Skoðað verður hvernig heilbrigðiskerfið uppfyllir þarfir einstaklinga á landsbyggðinni fyrir fræðslu og hvernig þeim gengur að takast á við lífsstílsbreytingar, samanborið við einstaklinga í þéttbýli.
- **Staða og hlutverk þekkingarsetra í byggðapróun.** Styrkupp hæð 2,5 m.kr. Styrkþegi Þekkingarsetrið Nýheimar á Höfn í Hornafirði. Skerpa á sýn á stöðu, hlutverk og árangur þekkingarsetra á landsbyggðinni. Skoðuð verða þrjú þekkingarsamfélög: Nýheimar á Höfn, Fjölheimar á Selfossi og Þekkingarsetrið á Húsavík með það að mark-

miði að geta yfirfært aðferðafræðina víðar á landinu. Aflað verður gagna um viðhorf og væntingar til þekkingarsetra og leitað leiða til að efla starfsemi þeirra með hliðsjón af niðurstöðunum.

- **Öll él birtir upp um síðir: Hver er framtíðarsýn fólks sem býr í sveitum landsins og hvernig sker hún sig frá þeim sem búa í minni þéttbýlum?** Styrkupp hæð 2 m.kr. Styrkþegi Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi. Kanna á hvort fólk í sveitum sé líklegra til að hugleiða brottflutning á næstu tveimur árum en fólk í smærri þéttbýlum landsins. Auk þess verður greint hvaða búsetuskilyrði þeir telja mikilvægust fyrir áframhaldandi búsetu sína og hvort munur sé á afstöðu þeirra og íbúa smærri þéttbýla landsins.
- **Mönnun sveitarstjórna.** Styrkupp hæð 2 m.kr. Styrkþegi Rannsóknamiðstöð Háskólans á Akureyri. Markmið þessarar rannsóknar er að kanna það meðal sveitarstjórnarmanna hvort þeir hafi í raun og veru sóst eftir þátttöku í sveitarstjórn og hvort mönnun sveitarstjórna sé orðið raunverulegt vandamál í smærri sveitarfélögum. Þá verður kannað hlutfall kvenna í sveitarstjórn í þessum sveitarfélögum og hvort fyrirkomulagið hafi áhrif á hlut þeirra.

Á VÍKINGAHÁTÍÐ Í EYJAFIRÐI

Styrkir til meistaranema

Árið 2018 veitti stjórn Byggðastofnunar þrjá styrki til meistaranema sem unnu að lokaverkefnum á sviði byggðamála. Styrkirnir komu af fjárveitingu byggðaáætlunar 2018–2024 og áskilið var að verkefni hefðu skírskotun til markmiða eða aðgerða byggðaáætlunar. Heildarupphæð styrkjanna var 1 m.kr. Alls bárust 6 umsóknir.

Verkefni sem hlutu styrki eru:

- **Að takast á við langvinnan sjúkdóm fjarri sérfræðisþjónustu:** upplifun einstaklinga með kransæðasjúkdóm. Styrkupphæð 350.000 krónur. Styrkþegi Þórunn Björg Jóhannsdóttir, meistaranemi á heilbrigðisvísindasviði í Háskólanum á Akureyri. Markmið rannsóknarinnar er að lýsa upplifun fólks með kransæðasjúkdóma á landsbyggðinni af eftirliti, endurhæfingu, fræðslu og stuðningi við sjálfsumönnun og lífsstílsbreytingar og sýn þátttakenda á þeirri heilbrigðisþjónustu sem veitt er og þeim úrbótum sem hópurinn telur mikilvægan.

- **Reynsla fólks af landsbyggðinni af krabbameinsmeðferð fjarri heimabyggð.** Styrkupphæð 350.000 krónur. Styrkþegi Halldóra Egilsdóttir, meistaranemi í hjúkrunarfræði við Háskóla Íslands. Markmið rannsóknarinnar er að veita innsýn í reynslu einstaklinga af landsbyggðinni af því að fá krabbameinsmeðferð fjarri heimabyggð.
- **Heimavinnsla landbúnaðarafurða – framtíðarhorfur.** Styrkupphæð 300.000 krónur. Styrkþegi Elfa Björk Sævarsdóttir, meistaranemi í matvælafræði við Háskóla Íslands. Kanna á viðhorf bænda til heimavinnslu og heimasölu búfjárafurða, hver framtíðarsýn bænda er varðandi vöruþróun og milliliðalaus viðskipti og hve margir bændur sjá fyrir sér fullvinnslu heima á býli eða í héraði og milliliðalaus sölu afurða. Einnig verður skoðað hvernig matvælaöryggi er tryggt í heimavinnslu.

FJÁRHAGUR OG REKSTUR

Á árinu 2018 var hagnaður af rekstri Byggðastofnunar samkvæmt rekstrarreikningi 113,4 m.kr.

Hreinar vaxtatekjur voru 468 m.kr. miðað við 426 m.kr. árið 2017. Rekstrartekjur voru 1.084 m.kr. og rekstrargjöld 971,0 m.kr. Framlög í afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutafjár námu 115 m.kr. Hagnaður ársins var því 113,4 m.kr. miðað við 99,6 m.kr. hagnað árið áður.

Samkvæmt lögum skal Byggðastofnun njóta framlags úr ríkissjóði eins og ákveðið er í fjárlögum hverju sinni og nam það 376,2 m.kr. á árinu 2018.

Rekstrargjöldin án framlaga úr afskriftarreikningi skiptust þannig að 229 m.kr. voru vegna lánaumsýslu og sérgreindur kostnaður vegna þróunarstarfsemi var 627 m.kr., en stærsti liðurinn þar eru framlög til atvinnuráðgjafa, 205 m.kr. og styrkir vegna verkefnisins Brothættar byggðir, 114 m.kr.

Vergur rekstrarkostnaður Byggðastofnunar árið 2018 var 520 m.kr. og hafði hækkað um 74 m.kr. frá fyrra ári. Kostnaðarþátttaka annarra nam 90 m.kr. Hreinn rekstrarkostnaður stofnunarinnar var því 430 m.kr., en var 384 m.kr. árið áður.

Niðurstaða efnahagsreiknings Byggðastofnunar var 14.886 m.kr. um síðustu áramót, en nam 13.133 m.kr. í árslok 2017 og hafði því hækkað um 1.753 m.kr. á milli ára.

Eigið fé í árslok var 3.121 m.kr. samkvæmt efnahagsreikningi og hækkaði um 113,4 m.kr. á árinu. Eiginfjárlutfall samkvæmt lögum um fjármálafyrirtæki var 21,45%.

Heildarútlán að frádregnum afskriftarreikningi útlána námu 12.113 m.kr. í árslok 2018 en voru 10.464 m.kr. í árslok 2017 og höfðu hækkað um 1.650 m.kr. Í árslok 2018 voru vanskil 1,95% af útlánunum. Virði innleystra eigna var 347,5 m.kr. um síðustu áramót, en var 340,5 m.kr. árið áður. Reynt er að meta eignir á áætluðu söluverði. Um áramót voru 10 fullnustueignir í eigu stofnunarinnar, sem er fækkun um eina eign frá árinu 2017. Yfirlit yfir fasteignir stofnunarinnar eru í skýringu 11 í skýringnum. Nánari upplýsingar um hverja og eina eign eru á heimasíðu stofnunarinnar.

Framlög í afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutabréfa námu 115 m.kr. á árinu 2018 en 111 m.kr. fóru í afskriftarreikninginn á árinu 2017. Afskriftarreikningur útlána var 1.142 m.kr. í árslok, sem var 8,61% af heildarútlánunum. Samsvarandi lutfall árið áður var 8,65% og stóð afskriftarreikningurinn þá í 990 m.kr. Endanleg útlánatöp ársins námu 21,4 m.kr. en voru 407 m.kr. árið 2017.

SÉRGREINDUR

REKSTRARREIKNINGUR ÁRSINS 2018

	Lánaumsýsla	Þróunarstarfsemi	Samtals
VAXTATEKJUR			
Vaxtatekjur af kröfum á lánastofnanir	52.186		52.186
Vaxtatekjur og verðbætur af útlánum	1.046.305		1.046.305
	1.098.491		1.098.491
VAXTAGJÖLD			
Vaxtagjöld og verðbætur af lántökum	630.514		630.514
Önnur vaxtagjöld	132		132
	630.646		630.646
<i>Hreinar vaxtatekjur</i>	467.845		467.845
REKSTRARTEKJUR			
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum	61.742	314.458	376.200
Gengismunur	7.119	0	7.119
Aðrar rekstrartekjur	26.929	206.325	233.254
<i>Hreinar rekstrartekjur</i>	563.635	520.783	1.084.418
REKSTRARGJÖLD			
Veitt framlög til atvinnuráðgjafa	0	204.800	204.800
Veittir aðrir styrkir	0	121.157	121.157
Laun og launatengd gjöld	152.359	204.886	357.245
Annar rekstrarkostnaður	68.354	94.452	162.807
Rekstur fullnustueigna	4.872	0	4.872
Afskriftir varanlegra rekstrarfjármuna	3.345	1.956	5.300
Framlög í afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutabréfa	114.851	0	114.851
	343.781	627.251	971.032
<i>Hagnaður (-tap) ársins</i>	219.855	-106.468	113.387

ÁRSREIKNINGUR
BYGGÐASTOFNUNAR
2018

SKÝRSLA STJÓRNAR BYGGÐASTOFNUNAR OG FORSTJÓRA

Hlutverk

Um stofnunina gilda lög um Byggðastofnun nr. 106/1999 og reglugerð nr. 347/2000. Hlutverk Byggðastofnunar er að efla byggð og atvinnulíf með sérstakri áherslu á jöfnun tækifæra allra landsmanna til atvinnu og búsetu. Í samræmi við hlutverk sitt undirbýr, skipuleggur og fjármagnar stofnunin verkefni og veitir lán með það að markmiði að treysta byggð, efla atvinnu og stuðla að nýsköpun í atvinnulífi. Stofnunin skipuleggur og vinnur að atvinnuráðgjöf í samstarfi við atvinnubrúnaarfélög, sveitarfélög og aðra haghafa. Byggðastofnun fylgist með þróun byggðar í landinu, m.a. með gagnasöfnun og rannsóknnum. Stofnunin getur gert eða látið gera áætlanir um þróun byggðar og atvinnulífs í þeim tilgangi að treysta búsetu og atvinnu í byggðum landsins.

Rekstur 2018

Samkvæmt rekstrarreikningi nam hagnaður af rekstri stofnunarinnar 113,4 milljónum króna á árinu en til samanburðar var 99,6 milljóna króna hagnaður árið 2017. Eigið fé í lok desember samkvæmt efnahagsreikningi var 3.121 milljón króna. Eiginfjárhlutfall samkvæmt lögum um fjármála-fyrirtæki var 21,45% en var 23,57% í lok árs 2017.

Samkvæmt 84. gr. laga nr. 161/2002 um fjármála-fyrirtæki skal eiginfjárgrunnur í heild nema að lágmarki 8% af áhættugrunni, en í lok desember var eiginfjárhlutfall stofnunarinnar 21,45% eins og að ofan greinir. Fjármálaeftirlitið (FME) hefur ákveðið í samræmi við heimildir sínar, samkvæmt 1. og 2. mgr. 86. gr. d laga um fjármálafyrirtæki, sveiflu-jöfnunarauka fyrir stofnunina auk verndunarauka skv. 86 gr. e sömu laga. Samanlögð krafa um eiginfjárauka er 3,75% frá 1. janúar 2018. Skv. ákvörðun FME dags. 15. maí 2018 skal Byggðastofnun viðhalda 1,75% sveiflujöfnunarauka og 2,5% verndunarauka frá og með 15. maí 2019. Með bréfi FME dags. 1. febrúar 2019 skal Byggðastofnun viðhalda 2,0% sveiflujöfnunarauka frá 1. febrúar 2020.

Í apríl 2018 óskaði Framkvæmdasýsla ríkisins fyrir hönd Byggðastofnunar eftir tilboðum í byggingu á nýrri skrifstofubyggingu fyrir stofnunina að Sauð-ármýri 2 á Sauðárkróki. Fjögur tilboð bárust og var lægsta tilboðið rúmlega 40% yfir kostnaðaráætlun. Stjórn ákvað á fundi í júní 2018 að hafna öllum tilboðum og bjóða verkið aftur út.

Ákveðið var að breyta verkefninu og skipta því upp í áfanga. Í október 2018 voru opnuð tilboð í jarðvinnu og var henni lokið í byrjun árs 2019. Í byrjun janúar 2019 var svo boðin út bygging

húsnæðisins og er stefnt að því að nýtt hús verði tilbúið vorið 2020.

Efnahagur stofnunarinnar nam í lok desember 14.886 milljónum króna og hefur hækkað um 1.753 milljónir króna á árinu. Stærsti einstaki liðurinn á eignahlið efnahagsreiknings eru útlán til viðskiptavina og námu þau 12.113 milljónum króna og höfðu hækkað um 1.649 milljónir króna frá áramótum. Handbært fé í lok árs nam 1.102 milljónum króna, en var 1.090 milljónir króna í árslok 2017. Lántökur námu 11.504 milljónum króna og höfðu hækkað um 1.584 milljónir króna á árinu. Ný útlán á árinu námu 2.846 milljónum króna á móti 2.189 milljónum króna árið 2017.

Stjórnarhættir

Málefni byggðamála, og þar á meðal Byggðastofnun heyrir undir samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytið.

Skv. 3. gr. laga um Byggðastofnun skipar ráðherra á ársfundi sjö menn í stjórn Byggðastofnunar til eins árs í senn og sjö menn til vara. Ráðherra skipar formann og varaformann og ákveður bóknun stjórnar. Í 4. gr. ofangreindra laga er nánar kveðið á um verkefni stjórnar. Stjórn hefur sett sér reglur um störf sín og voru þær síðast endurskoðaðar í febrúar 2018.

Á ársfundi stofnunarinnar 25. apríl 2018 skipaði samgöngu- og sveitarstjórnarráðherra nýja stjórn sem sitja skal fram að næsta ársfundi en þó ekki lengur en til 1. júlí 2019. Í stjórnina voru skipuð Illugi Gunnarsson stjórnarformaður, Einar E. Einarsson varaformaður, Gunnar Þór Sigbjörnsson, Gunnar Þorgeirsson, Karl Björnsson, María Hjálmarasdóttir og Sigríður Jóhannsdóttir. Úr stjórninni gengu Ingunn Guðmundsdóttir og Rakel Óskarsdóttir. Á sama tíma voru sjö varamenn skipaðir, þau Ásthildur Sturludóttir, Eygló Björg Jóhannsdóttir, Þórey Edda Elísdóttir, Eiríkur Blöndal, Anna Guðrún Björnsdóttir, Oddný María Gunnarsdóttir og Halldór Gunnarsson. Þær Ásthildur og Eygló báðust lausnar á árinu. Fjármálaeftirlitið metur hæfi stjórnarmanna skv. 52. gr. laga um fjármálafyrirtæki.

Stjórn Byggðastofnunar leitast við að viðhalda góðum stjórnunarháttum og hefur sett sér reglur um störf stjórnar auk síðareglna fyrir starfsfólk og stjórn. Þá hafa verið settar starfsreglur fyrir endurskoðunarnefnd og stjórn skilgreint hlutverk regluvarðar. Hjá stofnuninni starfar lánanefnd sem fellar um allar lánsúmsóknir, sölu fullnustueigna auk þess að gera tillögu til stjórnar um sölu hlutabréfa og afgreiðslu lánamála yfir sínum heimildamörkum. Þá eru til staðar áhættumatsnefnd,

vanskilanevnd og öryggisnevnd hjá stofnuninni sem settar hafa verið verklagsreglur um. Verklagsreglur um útlánastarfsemi, fjármála- og eignamsýslu hafa verið uppfærðar reglulega og í þeim er m.a. kveðið á um heimildir lánanefndar.

Í umboði stjórnar starfar Endurskoðunarnefnd sem hefur lögbundið eftirlitshlutverk með endurskoðun stofnunarinnar. Endurskoðunarnefnd skal aðstoða stjórn við að uppfylla skyldur sínar með því að starfa sem óháður og hlutlægur aðili sem hefur eftirlit með reikningsskilafæri stofnunarinnar og innra eftirliti hennar ásamt störfum ytri og innri endurskoðenda stofnunarinnar eins og nánar er tilgreint í verklagsreglum hennar og í samræmi við 108. gr. b. laga nr. 3/2006 um ársreikninga.

Stjórn ber ábyrgð á skipun endurskoðunarnefndar og skal nefndin svara beint til stjórnar. Hún skal skipuð þremur aðilum eigi síðar en mánuði eftir aðalfund. Nefndarmenn skulu vera óháðir endurskoðanda eða endurskoðendum Byggðastofnunar og meirihluti nefndarmanna skal jafnframt vera óháður Byggðastofnun. Á fundi stjórnar 25. maí 2018 voru Fjóla B. Jónsdóttir, Einar E. Einarsson og Ólafur Sigurbergsson skipuð í endurskoðunarnefnd Byggðastofnunar til eins árs.

Í júní 2018 samþykkti stjórn persónuverndarstefnu skv. lögum um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga nr. 90/2018. Stjórn skipaði einnig persónuverndarfulltrúa skv. erindisbréfi.

Ríkisendurskoðun ber ábyrgð á endurskoðun Byggðastofnunar skv. 3. gr. laga um Ríkisendurskoðun og endurskoðun ríkisreikninga nr. 46/2016. Ríkisendurskoðun fól PricewaterhouseCoopers ehf. í kjölfar útboðs að sjá um endurskoðun á ársreikningi Byggðastofnunar í umboði sínu rekstrarárin 2018-2024.

Byggðastofnun er undanþegin rekstri á innri endurskoðunardeild skv. ákvörðun Fjármálaeftirlitsins frá árinu 2012. Árið 2016, í kjölfar útboðs, samdi Byggðastofnun við KPMG um að sjá um innri endurskoðun Byggðastofnunar á árunum 2016-2020.

Verkefni forstjóra eru nánar tilgreind í 5. gr. laga um Byggðastofnun.

Stjórn skipar regluvörð samkvæmt erindisbréfi og kemur regluvörður að lágmarki einu sinni á ári fyrir stjórn og kynnir skýrslu um þau málefni sem undir starfssvið hans heyra.

Stofnunin skiptist í fjögur svið, fyrirtækjasvið, lögfræðisvið, rekstrarsvið og þróunarsvið. Fjöldi starfsmanna í lok árs var 27 í jafn mörgum stöðugildum.

Áhættustýring

Skv. niðurstöðu Fjármálaeftirlitsins frá árinu 2015 er Byggðastofnun undanþegin starfrækslu áhættunefndar sbr. 5 mgr. 78 gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Vegna þessarar undanþágu þá hvíla starfsskyldur áhættunefndar sem mælt er fyrir um á stjórn Byggðastofnunar.

Á árinu 2015 var í fyrsta skipti staðfest áhættustefna af stjórn Byggðastofnunar og er hún endurskoðuð árlega, nú síðast í október 2018, en stjórn Byggðastofnunar ber ábyrgð á áhættustýringu stofnunarinnar. Skv. 11. gr. laga um Byggðastofnun skal fjárhagslegt markmið lána-starfsemi stofnunarinnar vera að varðveita eigið fé að raungildi og hefur því lítinn áhættuvilja, en stjórn stofnunarinnar ákveður viðunandi áhættu. Fjörum sínum á ári fær stjórn stofnunarinnar upplýsingar um áhættu stofnunarinnar og framkvæmd áhættustýringar.

Áhættustýring og virkt innra eftirlit er ein af meginstöðum ábyrgs reksturs stofnunarinnar. Byggðastofnun hefur skilgreint helstu áhættuþætti í rekstri sínum. Þeir eru útlánaáhætta, samþjöppunar-áhætta, markaðsáhætta, gengisáhætta, vaxtaáhætta, uppgreiðsluáhætta, verðbólguáhætta, lausafjáráhætta, útstreymisáhætta, seljanleikaáhætta, rekstraráhætta, upplýsingatækniáhætta, pólitísk og lagaleg áhætta, orðsporsáhætta og starfsmannaáhætta.

Virkt innra eftirlit er hjá stofnuninni og hafa flestir ferlar verið skráðir niður. Þessir ferlar og áhættuþættir eru metnir reglulega. Hafa úttektir sýnt fram á að skilgreindar eftirlitsaðgerðir eru virkar.

Í samræmi við 17. grein laga um fjármálafyrirtæki hefur verið skipaður sérstakur umsjónarmaður áhættustýringar hjá Byggðastofnun og gilda um störf hans reglur um umsjónarmann áhættustýringar sem samþykktar voru af stjórn í janúar 2017. Hefur umsjónarmaður áhættustýringar beinan og milliliðalausan aðgang að stjórn Byggðastofnunar og flytur skýrslu um þau málefni sem undir starfssvið hans heyra einu sinni á ári auk þess að leggja fyrir stjórn ársfjórðungslega áhættuskýrslu.

Fjármögnun

Í byrjun árs 2018 var gefinn út 2.000 milljóna króna skuldabréfaflokkur sem skráður var í Kauphöll Íslands. Var hann til 15 ára og ber 2,34% vexti. Að auki hafði stofnunin 2.500 milljóna króna lántökuheimild á árinu.

Ófjárhagsleg upplýsingagjöf samkvæmt 66. gr. d í lögum um ársreikninga

Byggðastofnun telst til eininga tengdum almannahagsmunum eins og hugtakið er skilgreint í lögum um ársreikninga nr. 3/2006, með síðari breytingum. Með breytingum á þeim lögum, sem tóku gildi í júní 2016, bættist m.a. ný grein við lög um ársreikninga, sem varðar ófjárhagslega upplýsingagjöf í reikningsskilum félaga sem teljast einingar tengdar almannahagsmunum. Í gr. 66. d í lögum um ársreikninga kemur m.a. fram að í yfirliti með skýrslu stjórnar skuli fylgja upplýsingar sem nauðsynlegar séu til að leggja mat á þróun, umfang, stöðu og áhrif félagsins í tengslum við umhverfis-, félags- og starfsmannamál. Jafnframt skal gerð grein fyrir stefnu félagsins í mannréttindamálum og hvernig félagið spornar við spillingar- og mútumálum.

Byggðastofnun hefur ekki mótað formlega stefnu varðandi birtingu nefndra ófjárhagslegra upplýsinga. Undirbúningur við þá vinnu er hafinn og er miðað við að gerð verði nánari grein fyrir málinu í skýrslu með árshlutareikningi stofnunarinnar fyrir tímabilið janúar-júní 2019. Þrátt fyrir að formleg stefna hafi ekki verið mótuð varðandi innleiðingu greinar 66. d í lögum um ársreikninga liggja fyrir og eru birtar á heimasíðu stofnunarinnar margþættar reglur og stefnur sem lúta beint og óbeint að þeim atriðum sem þar er fjallað um.

Atburðir eftir lok tímabils

Í janúar 2019 hélt Byggðastofnun útboð á nýjum skuldabréfaflokki BYG 19 1 Var ákveðið að taka tilboðum að nafnvirði 2.450 milljónir króna á ávöxtunarkröfunni 1,97%.

Þann 22. janúar 2019 voru opnuð tilboð í byggingu á nýju skrifstofuhúsnæði fyrir stofnunina að Sauð-ármýri 2 á Sauðárkróki. Lægstbjóðandi var Friðrik Jónsson ehf. Stefnt er að því að húsið verði tilbúið um mitt árið 2020.

Þann 5. febrúar 2019 sagði Einar E. Einarsson sig úr stjórn og endurskoðunarnefnd stofnunarinnar.

Framtíðarhorfur

Eiginfjárstaða stofnunarinnar er sterk og gefur henni færi á að vera öflugur bakhjarl fyrirtækja á landsbyggðunum.

Yfirlýsing stjórnar og forstjóra

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um reikningsskil lánastofnana.

Samkvæmt bestu vitneskju er það álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af rekstri Byggðastofnunar á árinu 2018, eignum, skuldum og fjárhagsstöðu 31. desember 2018 og breytingu á handbæru fé á árinu.

Jafnframt er það álit okkar að ársreikningurinn og skýrsla stjórnar og forstjóra geymi glögg yfirlit um þróun og árangur í rekstri stofnunarinnar, stöðu hennar og lýsi helstu áhættuþáttum og óvissum sem stofnunin býr við.

Stjórn Byggðastofnunar og forstjóri hafa fjallað um ársreikninginn fyrir árið 2018 og staðfesta hann með undirritun sinni.

Sauðárkróki, 22. mars 2019

Illugi Gunnarsson
stjórnarformaður

Gunnar Þorgeirsson

Gunnar Þór Sigbjörnsson

Karl Björnsson

María Hjálmarsdóttir

Sigríður Jóhannesdóttir

Aðalsteinn Þorsteinsson
forstjóri

ÁRITUN ÓHÁÐS ENDURSKOÐANDA

Til stjórnar og forstjóra Byggðastofnunar

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Byggðastofnunar fyrir árið 2018, í umboði Ríkis-endurskoðunar. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar og forstjóra, rekstrarreikning, efnahagsreikning, yfirlit um sjóðstreymi, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir og aðrar skýringar.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu stofnunarinnar á árinu 2018, efnahag hennar 31. desember 2018 og breytingu á handbæru fé á árinu 2018, í samræmi við lög um ársreikninga og settar reikningsskilareglur, og að skýrsla stjórnar og forstjóra hafi að geyma þær upplýsingar sem þær ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum.

Grundvöllur álits

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt stöðlunum er nánar útskýrð í kaflanum um ábyrgð endurskoðenda. Við erum óháð stofnuninni samkvæmt ákvæðum siðareglanna sem gilda um endurskoðendur á Íslandi og varða endurskoðun okkar á ársreikningi stofnunarinnar. Við uppfyllum jafnframt aðrar kröfur um starf okkar sem endurskoðendur í samræmi við ákvæði siðareglanna.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Lykilatriði endurskoðunarinnar

Mat á útlánum
Sjá nánar skýringar nr. 10 "Útlán til viðskiptavina"
og nr. 13 "Afskriftarreikningur"

Áhersla í endurskoðun okkar var á mat útlána þar sem útlán nema um 12.113 milljónum króna eða 81% af heildareignum stofnunarinnar. Afskriftarreikningur útlána nemur 1.142 milljónum króna eða 8,61% af heildarútlánum stofnunarinnar. Vegna umfangs matskenndra þátta við útreikning á afskriftarreikningi er þessi liður lykilatriði í endurskoðun okkar.

Útlán stofnunarinnar eru upphaflega metin á gangvirði sem er lánsfjárhæðin, auk alls kostnaðar vegna viðskiptanna. Útlán eru síðan metin á afskrifuðu kostnaðarverði. Áfallnir vextir og verðbætur eru taldir með í bókfærðu virði lána.

Endurskoðunaraðgerðir

Endurskoðun á mati útlána fólst m.a. í eftirfarandi þáttum:

- Útlánaferill yfirfarinn og metinn.
- Við höfum lagt mat á þær aðferðir sem stjórnendur beita við matið, farið yfir matsreglur útlána og prófað eftirlitsaðgerðir í virðisrýrnunarferlinu.
- Framkvæmd var gagnaendurskoðun á afskriftarreikningi útlána. Yfirfarið var mat á undirliggjandi tryggingum og mat lagt á forsendur stjórnenda.
- Viðeigandi skýringar voru yfirfarnar.

Aðrar upplýsingar í ársskýrslu

Stjórn og forstjóri bera ábyrgð á öðrum upplýsingum. Aðrar upplýsingar eru ársskýrsla að undanskildum ársreikningi og áritun okkar á hann. Ársskýrsla liggur ekki fyrir við áritun okkar á ársreikninginn en við búumst við að fá hana afhenta til yfirferðar áður en hún verður gefin út.

Álit okkar á ársreikningnum nær ekki til annarra upplýsinga og við staðfestum þær ekki á neinn hátt.

Í tengslum við endurskoðun okkar á ársreikningi stofnunarinnar ber okkur að lesa aðrar upplýsingar í ársskýrslu þegar þær liggja fyrir og meta hvort þær eru í verulegu ósamræmi við ársreikninginn eða aðra þekkingu sem við höfum aflað okkur við endurskoðunina eða virðast verulega rangar. Ef við, á grundvelli vinnu okkar, ályktum að verulegar rangfærslur séu í öðrum upplýsingum ber okkur að skýra frá því.

Ábyrgð stjórnar og forstjóra á ársreikningnum

Stjórn og forstjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og settar reikningsskilareglur. Stjórn og forstjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er að sé til staðar varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé án verulegra annmarka hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

ÁRITUN ÓHÁÐS ENDURSKOÐANDA

Við gerð ársreikningsins ber stjórnendum stofnunarinnar að meta hæfi hennar til áframhaldandi starfsemi. Stjórnendum ber að semja ársreikning stofnunarinnar á þeirri forsendu að um áframhaldandi starfsemi sé að ræða, nema stjórnendur ætli að leysa stofnunina upp eða hætta rekstri hennar, eða hafi ekki raunhæft val um annað en að hætta starfsemi stofnunarinnar. Stjórnendum stofnunarinnar ber að setja fram viðeigandi skýringar varðandi hæfi hennar til áframhaldandi starfsemi ef við á og hvers vegna stjórnendur beita forsendunni um áframhaldandi starfsemi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

Stjórn og endurskoðunarnefnd skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka og gefa út áritun með álit okkar. Nægjanleg víska er mikil víska en ekki trygging þess að endurskoðun, sem framkvæmd er í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla, muni ávallt leiða í ljós alla verulega annmarka séu þeir til staðar. Annmarkar geta stafað af sviksemi eða mistökum og eru metnir verulegir ef þeir, einir og sér eða samanlagðir, gætu haft áhrif á fjárhagslegar ákvarðanir notenda sem grundvallaðar eru á ársreikningnum.

Endurskoðun í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegu mati og faglegri tortryggni. Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

- Greinum og metum áhættuna af verulegum annmörkum, vegna sviksemi eða mistaka, og skipuleggjum endurskoðunaraðgerðir til að mæta þessari áhættu og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi grunnur fyrir álit okkar. Áhættan af því að greina ekki verulega annmarka sem stafa af sviksemi er meiri en áhætta af annmörkum vegna mistaka, þar sem sviksemi getur stafað af fölsun, misvisandi framsetningu ársreiknings, að mikilvægum atriðum sé viljandi sleppt, samanteknum ráðum eða að innra eftirlit sé sniðgengið.
- Öflum skilnings á innra eftirliti sem er viðeigandi fyrir endurskoðun okkar í þeim tilgangi að hanna endurskoðunaraðgerðir, en ekki til þess að gefa álit á virkni innra eftirlits stofnunarinnar.
- Metum hvort val stjórnenda á reikningsskilaaðferðum sé viðeigandi og hvort matsaðferðir þeirra séu raunhæfar. Einnig skoðum við hvort tengdar skýringar séu við hæfi.
- Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um áframhaldandi starfsemi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að veruleg óvíska ríki, ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum í ársreikningnum um óvissuna og ef þær upplýsingar eru ekki nægjanlegar að okkar mati, víkjum við frá fyrirvaralausum álitum. Niðurstaða okkar byggir á þeim endurskoðunargögnum sem við höfum aflað fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni leitt til þess að stofnunin verði ekki lengur rekstrarhæf.
- Metum framsetningu, gerð og innihald ársreikningsins í heild, að meðtöldum skýringum og hvort hann grundvallast á fyrirbyggjandi færslum og atburðum og gefi glögga mynd samanber álit okkar.

Við upplýsum stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem upp geta komið í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka í innra eftirliti ef við á.

Við höfum lýst því yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við uppfyllum nauðsynleg siðferðis- og óhæðisskilyrði og við munum láta þeim í té allar upplýsingar um hugsanleg tengsl og önnur atriði sem gætu haft áhrif á óhæði okkar og trúnað.

Sauðárkróki 22. mars 2019

PricewaterhouseCoopers ehf.

Arna G. Tryggvadóttir

Löggiltur endurskoðandi

REKSTRARREIKNINGUR 2018

	Skýr.	2018	2017
VAXTATEKJUR			
Vaxtatekjur af kröfum á lánastofnanir		52.186	63.128
Vaxtatekjur og verðbætur af útlánum		1.046.305	791.978
		1.098.491	855.106
VAXTAGJÖLD			
Vaxtagjöld og verðbætur af lántökum		630.514	428.538
Önnur vaxtagjöld		132	290
		630.646	428.828
<i>Hreinar vaxtatekjur</i>		467.845	426.278
REKSTRARTEKJUR			
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum	6	376.200	364.600
Gengismunur	7	7.119	(26.241)
Aðrar rekstrartekjur	8	233.254	211.229
		616.573	549.588
<i>Hreinar rekstrartekjur</i>		1.084.418	975.866
REKSTRARGJÖLD			
Veitt framlög til atvinnuráðgjafa		204.800	198.500
Veittir aðrir styrkir		121.157	109.744
Laun og launatengd gjöld	3, 4	357.245	312.602
Annar rekstrarkostnaður		162.807	133.678
Rekstur fullnustueigna	12	4.872	4.676
Afskriftir varanlegra rekstrarfjármuna	15	5.300	5.856
Framlög í afskriftarr. útlána o.fl.	2, 13	114.851	111.179
		971.031	876.235
<i>Hagnaður ársins</i>		113.387	99.631

Allar fjárhæðir eru í þúsundum króna

EFNAHAGSREIKNINGUR 31. DESEMBER 2018

	Skýr.	31.12.2018	31.12.2017
EIGNIR			
Bankainnstæður	9	1.102.471	1.089.861
Útlán til viðskiptavina	10	12.113.274	10.463.653
Fullnustueignir	11	347.510	340.510
Veltuhlutabréf	14	571.706	594.926
Hlutdeildarfélög	14	642.237	576.288
Viðskiptakröfur		29.713	14.147
Varanlegir rekstrarfjármunir	15	79.403	53.858
		14.886.313	13.133.244
Eignir samtals			
SKULDIR OG EIGIÐ FÉ			
Lántökur og skuldabréfaútgáfur	17	11.504.095	9.920.045
Óráðstöfuð framlög		123.593	130.852
Aðrar skuldir		137.944	75.053
		11.765.633	10.125.951
Skuldir samtals			
EIGIÐ FÉ			
Eigið fé	2, 18	3.120.680	3.007.293
		14.886.313	13.133.244
Skuldir og eigið fé samtals			

Allar fjárhæðir eru í þúsundum króna

SJÓÐSTREYMI 2018

	2018	2017
HANDBÆRT FÉ FRÁ REKSTRI		
Hagnaður ársins	113.387	99.631
Rekstrarliðir sem hafa ekki áhrif á handbært fé:		
Framlög í afskriftarr. útlána og matsbreyting hlutabréfa	112.446	96.607
Afskriftir rekstrarfjármuna	5.300	5.856
Tap (Hagnaður) af sölu varanlegra rekstrarfjármuna	385	(20.141)
Tap (Hagnaður) af sölu hlutabréfa	0	(55)
Vextir, verðbætur og gengismunur	16.647	108.177
<i>Handbært fé frá rekstri</i>	248.164	290.075
FJÁRFESTINGARHREYFINGAR		
Afborganir útlána	1.522.719	1.435.757
Veitt lán	(2.845.778)	(2.188.922)
Innleystar eignir	(12.772)	(12.386)
Hlutabréf	55.013	(21.232)
Varanlegir rekstrarfjármunir	(31.230)	16.620
Skuldunautar	(15.566)	4.542
<i>Fjárfestingarhreyfingar</i>	(1.327.614)	(765.620)
FJÁRMÖGNUNARHREYFINGAR		
Afborganir af lántökum	(963.572)	(1.169.221)
Nýjar lántökur	2.000.000	0
Lánadrottmar	55.632	(22.914)
<i>Fjármögnunarhreyfingar</i>	1.092.060	(1.192.135)
Hækkun (lækkun) á handbæru fé	12.610	(1.667.681)
Handbært fé í ársbyrjun	1.089.861	2.757.542
Handbært fé í lok ársins	1.102.471	1.089.861

Allar fjárhæðir eru í þúsundum króna

SKÝRINGAR

1. Upplýsingar um stofnunina

Byggðastofnun er lánastofnun, kt. 450679-0389 og er megin starfsemi stofnunarinnar fólgin í útlánum og öðrum fjárhagslegum stuðningi auk þess að fylgjast með þróun byggðar á Íslandi. Lögheimili stofnunarinnar er að Ártorgi 1, 550 Sauðárkróki.

2. Reikningsskilaaðferðir

Grundvöllur reikningsskilanna

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um reikningsskil lánastofnana. Ársreikningurinn byggir á kostnaðarverðsreikningsskilum og er gerður eftir sömu reikningsskilaaðferðum og árið áður. Ársreikningurinn er í íslenskum krónum og allar fjárhæðir eru sýndar í þúsundum króna, nema þar sem annað er tilgreint.

Matsaðferðir

Stjórnendur þurfa að meta og taka sértækar ákvarðanir er varða mikilvæga liði ársreikningsins sem vegna eðlis síns eru háðir mati hverju sinni. Matsaðferðir stjórnenda styðja við góða reikningsskilavenju. Raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir, geta við sölu eða aðra ráðstöfun, reynst önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Verðtryggðar eignir og skuldir og eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum

Áfallinn gengismunur og verðbætur á höfuðstól eigna og skulda eru færðar í ársreikningnum. Verðtryggðar eignir og skuldir eru færðar miðað við vísitölur sem tóku gildi 1. janúar 2019. Útlán og lántökur í erlendum gjaldmiðlum eru umreiknaðar í íslenskar krónur á síðasta skráða sólugengi Seðlabanka Íslands í lok ársins. Innstæður á gjaldeyrisreikningum í íslenskum bönkum eru umreiknaðar í íslenskar krónur á síðasta skráða kaupgengi viðkomandi viðskiptabanka. Gengismunur sem myndast er færður í rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Sölugengi Seðlabanka Íslands

í lok tímabilsins:	31.12.2018	31.12.2017
USD	116,61	104,67
DKK	17,89	16,84
JPY	1,06	0,93
EUR	133,60	125,40

Kaupgengi Arion banka í lok tímabilsins

USD	116,08	103,13
EUR	132,80	123,88

Kaupgengi Landsbankans í lok tímabilsins

EUR	132,80	123,87
-----------	--------	--------

Kaupgengi Íslandsbanka í lok tímabilsins

USD	115,93	103,08
JPY	1,06	0,91
EUR	132,76	123,84

Vísitölur í upphafi tímabilsins:

	01.01.2019	01.01.2018
Vísitala neysluverðs til verðtryggingar	460,5	446,0

Varanlegir rekstrarfjármunir

Varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir til eignar á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Endurbætur eru eignfærðar ef líklegt er að þær skili stofnuninni framtíðarhagnaði og hægt er að meta kostnaðinn á áreiðanlegan hátt. Allur viðhaldskostnaður er gjaldfærður í rekstrarreikning þegar til hans er stofnað. Afskriftir eru miðaðar við áætlaðan nýtingartíma einstakra varanlegra rekstrarfjármuna og reiknaðar sem fastur árlegur hundraðshluti af stofnverði, að frádregnu áætluðu hrakvirði, miðað við eignarhaldstíma á tímabilinu.

Afskriftarreikningur útlána

Afskriftarreikningur útlána er myndaður til að mæta þeirri áhættu sem fylgir útlánastarfsemi, en hér er ekki um endanlega afskrift að ræða. Framlög í afskriftarreikning útlána eru færð til gjalda í rekstrarreikningi að frádregnum endurgreiðslum vegna áður afskrifaðra lána.

Eignarhlutir í félögum

Hlutdeildarfélög, eru félög sem stofnunin á að jafnaði 20-50% eignarhlut í. Eignarhlutir stofnunarinnar í hlutdeildarfélögum eru í upphafi færðir á kostnaðarverði og eftir upphaflega færslu samkvæmt stöðu eiginfjár viðkomandi félags út frá nýjustu upplýsingum frá þeim félögum. Eignarhlutir í öðrum félögum eru færðir á kostnaðarverði að frádregningu virðisrýrnun. Sé eignarhluti undir 20% en Byggðastofnun með aðila í stjórn félagsins þá er eignarhlutur færður miðað við stöðu eiginfjár út frá nýjustu upplýsingum frá þeim félögum þó þau séu flokkuð á meðal veltufjárbréfa. Matsbreytingar eru færðar yfir rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Fullnustueignir

Fullnustueignir eru færðar á áætluðu söluverði. Matsbreytingar eru færðar yfir rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Útlán

Útlán stofnunarinnar eru flokkuð í útlán til viðskiptavina og fullnustueignir. Þau eru upphaflega metin á gangvirði, sem er lánsfjárhæðin, auk alls kostnaðar vegna viðskiptanna. Útlán eru síðan metin á afskrifuðu kostnaðarverði. Öll viðskipti stofnunarinnar vegna fjárfestinga hennar eru skráð á viðskiptadegi sem telst sá dagur sem stofnunin hefur skuldbundið sig til viðskiptanna. Áfallnir vextir og verðbætur eru taldir með í bókfærðu virði lána. Vaxtatekjur af lánum og kröfum eru skráðar undir liðnum „Vaxtatekjur“ í rekstrarreikningi og gengismunur undir liðnum „Gengismunur“. Niðurfærsla er byggð á mati á tapsáhættu gagnvart einstökum útlánum. Útlán sem eru endanlega töpuð eru færð út úr bókum stofnunarinnar.

Skuldunautar

Kröfur á skuldunauta eru færðar samkvæmt upphaflegu viðskiptaverði að teknu tilliti til gengisbreytinga og að frádregningu niðurfærslu sem gerð er til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Niðurfærslan er byggð á mati á tapsáhættu gagnvart hverjum skuldunaut. Kröfur sem eru endanlega tapaðar eru færðar út úr bókum stofnunarinnar.

Handbært fé

Til handbærs fjár í efnahagsreikningi og við gerð sjóðstreymis teljast bankainnstæður.

Tekjur

Tekjur eru færðar þegar verulegar líkur eru á að fjárhagslegur ávinningur þeirra renni til stofnunarinnar og þegar hægt er að meta þær með áreiðanlegum hætti.

Vaxtatekjur eru færðar í rekstrarreikning þegar þær falla til.

Arðstekjur eru færðar þegar réttur stofnunarinnar til innheimtu liggur fyrir.

Leigutekjur af útleigu fullnustueigna eru færðar samkvæmt línulegri aðferð á leigutímanum.

3. Laun og launatengd gjöld

	2018	2017
Laun	270.582	248.258
Lífeyrissjóðsframlög	48.817	39.908
Tryggingagjald	21.273	19.528
Breyting á áunnu orlofi	11.303	(77)
Önnur launatengd gjöld	5.271	4.983
Laun og launatengd gjöld alls	<u>357.245</u>	<u>312.602</u>

Að meðaltali störfuðu 27 starfsmenn hjá stofnuninni á árinu m.v. heilsársstörf. Þann 31. desember 2018 voru 27 starfsmenn á launaskrá hjá stofnuninni og heils dagsstöðugildi voru 27.

SKÝRINGAR

4. Þóknar til stjórnar og forstjóra

Laun til stjórnar Byggðastofnunar og forstjóra greinast þannig:	2018	2017
Illugi Gunnarsson, stjórnarformaður frá 25.04.2017 . . .	3.132	2.005
Herdís Á Sæmundardóttir, stjórnarformaður til 25.04.2017	0	1.201
Anna Guðrún Björnsdóttir (varam.) . . .	0	62
Einar E. Einarsson, varaform. stjórnar . .	2.018	2.037
Eiríkur Blöndal, (varamaður) frá 25.04.2018	127	0
Gunnar Þór Sigbjörnsson, stjórnarmaður frá 25.04.2018	1.033	75
Gunnar Þorgeirsson, stjórnarmaður frá 06.10.2017	1.549	352
Ingunn Guðmundsdóttir, stjórnarmaður til 25.04.2018	519	994
Karl Björnsson	1.552	1.590
Lilja Sigurðardóttir, stjórnarmaður til 25.04.2017	0	497
María Hjálmarsdóttir, stjórnar maður frá 25.04.2018	1.033	0
Oddný María Gunnarsdóttir, (varam.) . .	127	658
Rakel Óskarsdóttir, stjórnarmaður til 25.04.2018	519	994
Róbert Guðfinnsson, stjórnarmaður 25.04-03.06.2017	0	135
Sigríður Guðrún Hauksdóttir (varam.) . .	0	361
Sigríður Jóhannesdóttir	1.552	1.590
Sveinn Auðunn Sæland (varamaður) . .	0	62
Valdimar Hafsteinsson, stjórnarmaður til 25.04.2017	0	596
Pórey Edda Elísdóttir (varamaður)	65	597
Aðalsteinn Þorsteinsson, forstjóri	16.594	16.848
Þóknar til stjórnar og forstjóra samtals	29.819	30.652

5. Þóknar endurskoðenda

Endurskoðun ársreiknings og könnun árshlutauppgjörs	6.883	6.639
Önnur sérfræðiþjónusta /innri endurskoðun	2.804	3.404
Þóknar endurskoðenda samtals	9.686	10.043

6. Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum og annað framlag ríkissjóðs

Almennur rekstur	171.400	166.100
Atvinnuráðgjafar á landsbyggðinni . . .	204.800	198.500
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum.	376.200	364.600
Framlag ríkissjóðs v. Brothættra byggða	100.000	100.000
Framlag ríkissjóðs v. Sérþækra verk. sóknaráætlunarsvæða	160.000	0
Framlag ríkissjóðs v. Byggðarannsóknasjóðs	7.000	7.000
267.000	107.000	
Veittir styrkir af framlagi ríkissjóðs sem fara í gegnum efnahagsreikning.		
Styrkur v. Byggðarannsóknasjóðs	5.750	14.950
Styrkir v. Sérþækra verkefna sóknaráætlunarsvæða	120.000	0
Veittir styrkir alls	125.750	14.950

Óúthlutaðir styrkir vegna annars framlags ríkissjóðs eru færðir á efnahagsreikning.

Kostnaður Byggðastofnunar vegna verkefnisins „Brothættar byggðir“ nam 141.602 þúsund krónum á árinu og er færður í rekstrarreikning. Tekjur námu 141.602 þúsund krónum og eru færðar meðal annarra rekstrartekna.

7. Gengismunur

	2018	2017
Gengismunur af útlánnum og gjalddeyrisreikningum.	290.632	(33.644)
Gengismunur af lántökum.	(283.513)	7.402
7.119	(26.241)	

8. Aðrar rekstrartekjur

Endurgreiddur ýmiss útlagður kostnaður.	203.809	159.272
Arður og hagnaður af sölu hlutabréfa.	20.955	23.780
Tekjur og hagnaður af sölu rekstrarfjármuna.	3.707	23.782
Innheimtutekjur.	1.491	2.272
Annað	3.292	2.122
233.254	211.229	

9. Bankainnstæður

Bankainnstæður í íslenskum krónum	31.12.2018 537.225	31.12.2017 559.262
Bankainnstæður í erlendri mynt.	565.246	530.599
Bankainnstæður samtals.	1.102.471	1.089.861

10. Útlán til viðskiptavina

Sundurliðun eftir myntum:		
Útlán í íslenskum krónum	10.684.514	8.662.888
Útlán í erlendum myntum	2.570.605	2.791.175
Afskriftarreikningur útlána	(1.141.845)	(990.409)
12.113.274	10.463.653	

Sundurliðað eftir lántakendum:

Bæjar- og sveitarfélög	0,00%	0,00%
Einstaklingar	29,78%	23,71%

Sundurliðað eftir atvinnugreinum:

Þjónustustarfsemi.	37,37%	39,87%
Sjávarútvegur.	14,89%	18,91%
Iðnaður	7,70%	9,00%
Landbúnaður	10,26%	8,51%
Fjármálastofnanir	0,00%	0,01%
100%	100%	

Útlán með áföllnum vöxtum greinast þannig eftir eftirstöðvatíma:

Gjaldkræfar kröfur	163.514	103.268
Allt að 3 mánuðum	179.771	149.191
Yfir 3 mån. og allt að 1 ári	794.434	753.746
Yfir 1 ár og allt að 5 árum	3.665.657	3.202.051
Yfir 5 ár	7.309.898	6.255.398
12.113.274	10.463.653	

SKÝRINGAR

11. Fullnustueignir	31.12.2018	31.12.2017
Fasteignir	325.010	340.510
Skip	22.500	0
	347.510	340.510

	F. mat	Stærð m ²
Eyrarland 1, Hvammstanga	8.870	159,2
Græningarður, Ísafirði	69.455	1.366,7
Nesbraut 7, Reyðarfirði	36.350	722,4
Pálsbergsgata 3 og 5, Ólafsfirði	38.750	1.851,4
Sandhorn, Hrísey	22.700	832,7
Sólvellir 23, Breiðdalsvík	82.755	2.081,6
Strandarvegur 29-33, 29R, Seyðisfirði	12.100	601,0
Strandgata 37, Tálknafirði	12.425	456,1
Valgerðarstaðir 4, Fljótisdalshéraði	125.300	5.148,3
	408.705	13.219,4

Fullnustueignir eru bókfærðar í árshlutareikningi á 347.510 þúsund krónur.

	2018	2017
Fjöldi fullnustueigna í eigu		
Byggðastofnunar í ársbyrjun	11	17
Fullnustueignir innleystar til fullnustu krafna á tímabilinu	1	0
Fullnustueignir seldar á tímabilinu	(2)	(6)
Fullnustueignir í eigu		
Byggðastofnunar í lok tímabils	10	11

12. Rekstur fullnustueigna

Leigutekjur	26.886	30.837
Rekstrarkostnaður	31.758	35.514
	(4.872)	(4.676)

13. Afskriftarreikningur

Hreyfingar í þúsundum króna: Í gegnum framlög í afskriftarreikning skv. rekstrarreikningi fara framlög í afskriftarreikning útlána og viðskiptakrafna auk matsbreytingar hlutafjár og fullnustueigna. Afskriftarreikningur útlána skiptist í sérstakan afskriftarreikning og almennan afskriftarreikning. Undir sérstakan afskriftarreikning útlána falla lántakar með vanskil umfram 3 mánuði auk lántakenda sem metnir eru með verulega tapshættu. Afskriftarreikningur útlána sundurliðast þannig:

Afskriftarreikningur útlána	Sérstakur afskr.reikn.	Almennur afskr.reikn.	Samtals
Staðan 1. janúar	251.516	738.894	990.409
Framlög á tímabilinu	138.562	34.230	172.792
Endanlega töpuð útlán	(21.357)	0	(21.357)
Staða 31. desember	368.721	773.124	1.141.845
Afskriftarreikn, útlána í hlutfalli af útlánnum	2,78%	5,83%	8,61%

	2018	2017
Framlag á tímabilinu	172.792	61.392
Framlag vegna viðskiptakrafna	(500)	2.174
Endurmat fullnustueigna	40.299	14.868
Matsverðsbreyting á hlutum í hlutdeildarfélögum	(65.948)	(6.984)
Matsverðsbreyting á veltufjárbréfum	(31.792)	39.674
Innkomin áður afskrifuð lán	0	55
Framlög í afskriftarreikning skv. rekstrarreikningi	114.851	111.179

14. Hlutafjäreign

Í lok tímabilsins átti Byggðastofnun eftirtalin hlutabréf sem greinast þannig eftir nafnverði og eignarhluta:

Hlutdeildarfélög, eignarhlutur > 20%	Eignarhluti	Nafnverð
Atvinnuþróunarfélag Vestfjarða hf.	22,38%	1.933
Ámundakinn ehf.	20,13%	43.815
Dýralíf ehf.	33,81%	4.000
Eignarhaldsfélag Suðurlands hf.	40,00%	109.142
Fasteignafélagið Hvammur ehf.	24,85%	16.919
Fasteignafélagið Kirkjuból ehf.	30,00%	7.124
Fjallalamb hf.	21,26%	27.344
Fjárfestingafélagið Vör hf.	41,95%	35.940
Hvetjandi ehf.	40,16%	100.448
Molta ehf.	30,00%	50.000
Nes-Listamiðstöð ehf.	35,71%	5.000
Raflagnir Austurlands ehf.	22,37%	3.600
Ullarvinnsla Frú Láru ehf.	29,76%	2.500
Útgerðarfélagið Skúli ehf.	30,01%	24.274
Viiko ehf.	21,99%	21.555
Þörungaverksmiðjan hf.	27,67%	7.919
Hlutdeildarfélög, samtals nafnverð		461.513

Veltufjárbréf, eignarhlutur ≤ 20%	Eignarhluti	Nafnverð
Ásgarður hf.	13,78%	15.000
Borg, saumastofa ehf.	19,82%	170
Eðalís ehf.	11,06%	3.000
Eignarhaldsfélag Suðurnesja hf.	19,03%	96.840
Fánasmíðjan ehf.	9,95%	4.167
Fiskvinnslan Drangur ehf.	4,08%	1.000
Grand hótél Mývatn ehf.	7,22%	10.000
Hótél Flúðir hf.	4,77%	1.194
Hótél Húsavík ehf.	0,38%	136
Hótél Varmahlíð hf.	13,04%	3.000
Hvalamiðstöðin Húsavík ehf.	19,70%	2.000
Hæðin á Höfðabraut ehf.	12,28%	2.000
P/F Smyril-line (1.868 þús. DKK)	1,67%	33.433
Samkaup hf.	2,84%	10.801
Snorri Þorfinnsson ehf.	19,89%	12.000
Tröllasteinn ehf.	19,72%	7.000
Yrkjar ehf.	6,21%	1.800
Þorsberg ehf.	16,69%	30.191
Veltufjárbréf, samtals nafnverð		233.732

Hlutafjäreign, samtals nafnverð **695.245**

Hlutabréf í hlutdeildarfélögum eru bókfærð í ársreikningi á 642.237 þúsund krónur og veltufjárbréf eru bókfærð á 571.706 þúsund krónur. Verðmæti hlutabréfa sem hefur verið aflað í tengslum við fjárhagslega endurskipulagningu nema 623.952 þúsundir króna.

SKÝRINGAR

15. Varanlegir rekstrarfjármunir

Varanlegir rekstrarfjármunir greinast þannig:	Fasteignir	Bifreiðar	Hugbúnaður	Samtals
Stofnverð 1/1	42.411	21.263	7.216	70.890
Afskrifað alls 1/1	(5.579)	(7.123)	(4.330)	(17.032)
Bókfært verð 1/1	36.832	14.140	2.887	53.859
Viðbót á árinu	29.380	4.500	0	33.880
Afskrifað á árinu	(329)	(3.528)	(1.443)	(5.300)
Selt á árinu	0	(5.873)	0	(5.873)
Afskrift færð út	0	2.839	0	2.839
Bókfært verð 31/12	65.883	12.077	1.443	79.403
Stofnverð alls 31/12	71.791	19.889	7.216	98.897
Afskrifað alls 31/12	(5.908)	(7.812)	(5.773)	(19.493)
Bókfært verð 31/12	65.883	12.077	1.443	79.403
Afskriftarhlutföll	2%	20%	20%	

Fasteignir stofnunarinnar eru metnar með eftirgreindum hætti. Til samanburðar er bókfært verð eignanna.

	Fasteigna- mat	Vátrygginga- mat	Bókfært verð
Háahlíð 4, Sauðárkróki	46.800	74.350	10.546
Sauðármýri 2, Sauðárkróki	7.350	0	55.336
	54.150	74.350	65.883

16. Eignir og skuldir tengdar erlendum gjaldmiðlum og verðtryggingu

Erlent:	31.12.2018	31.12.2017
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	2.879.413	3.094.676
Skuldir í erlendum gjaldmiðlum	3.070.239	3.265.843
Nettó staða erlendra eigna og skulda	(190.826)	(171.167)

Verðtryggt:

Verðtryggðar eignir	8.722.205	6.926.235
Verðtryggðar skuldir	8.460.827	6.654.203
Nettó staða verðtryggðra eigna og skulda	261.378	272.032

Tekið hefur verið tillit til niðurfærslu eigna.

Erlendar eignir og skuldir skiptast þannig eftir gjaldmiðlum:

31.12.2018	USD	JPY	EUR	Samtals
Útlán	321.841	509.689	1.482.637	2.314.167
Handbært fé	335.907	96.500	132.839	565.246
Eignir samtals	657.748	606.189	1.615.476	2.879.413
Lántökur	718.777	672.537	1.678.926	3.070.239
Nettó staða	(61.028)	(66.348)	(63.450)	(190.826)

31.12.2017	USD	JPY	EUR	Samtals
Útlán	274.625	690.518	1.598.934	2.564.077
Handbært fé	363.081	0	167.518	530.599
Eignir samtals	637.706	690.518	1.766.452	3.094.676
Lántökur	689.885	708.377	1.867.580	3.265.843
Nettó staða	(52.179)	(17.859)	(101.129)	(171.167)

Tekið hefur verið tillit til niðurfærslu eigna.

SKÝRINGAR

17. Lántökur og skuldabréfaútgáfur

Sundurliðun eftir tegund	31.12.2018	31.12.2017
Verðtryggðar verðbréfaútgáfur	8.433.856	6.654.203
Erlendar lántökur	3.070.239	3.265.843
	11.504.095	9.920.045

Lántökur sundurliðast þannig eftir eftirstöðvatíma:

Gjaldkræft	0	0
Allt að 3 mánuðum	172.444	83.600
Yfir 3 mán. og allt að 1 ári	1.143.919	989.889
Yfir 1 ár og allt að 5 árum	4.670.471	3.959.886
Yfir 5 ár	5.517.261	4.886.671
	11.504.095	9.920.045

Lántökur skiptast þannig eftir mynt:

	Greiðslu- skilmálar	Loka- gjaldddagi	Vaxtakjör	31.12.2018	31.12.2017
ISK	Jafnar gr.	2030-2034	2,34-5,0% verðtr.	8.433.856	6.654.203
USD	Jafnar afb.	2025	Libor +1,5%	718.777	689.885
JPY	Jafnar afb.	2023	Libor +1,5%	672.537	708.377
EUR	Jafnar afb.	2021-2025	Euribor +0,2-1,45%	1.678.926	1.867.580
				11.504.095	9.920.045

18. Eigið fé

Samkvæmt 84. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki skal eiginfjárgrunnur í heild nema að lágmarki 8% af áhættugrunni, en í árslok var eiginfjárlutfall stofnunarinnar 21,45%. Fjármálaeftirlitið (FME) hefur ákveðið í samræmi við heimildir sínar, samkvæmt 1. og 2. mgr. 86. gr. d laga um fjármálafyrirtæki, sveiflujöfnunarauka fyrir stofnunina auk verndunarauka skv. 86 gr. e sömu laga. Samanlögð krafa um eiginfjárauka er 3,75% frá 1. janúar 2018. Skv. ákvörðun FME dags. 15. maí 2018 skal Bygðastofnun viðhalda 1,75% sveiflujöfnunarauka og 2,5% verndunarauka frá og með 15. maí 2019. Með bréfi dags. 1. febrúar 2019 skal Bygðastofnun viðhalda 2,0% sveiflujöfnunarauka frá 1. febrúar 2020.

	31.12.2018	31.12.2017
Eiginfjárbáttur A	3.120.680	3.007.293
Samtals	3.120.680	3.007.293
Útlánaáætta	12.587.677	10.863.699
Markaðsáætta	82.852	171.098
Rekstraráætta	1.875.138	1.722.321
Áhættugrunnur	14.545.667	12.757.118
Staða í upphafi árs	3.007.293	2.907.663
Hagnaður ársins	113.387	99.631
	3.120.680	3.007.293
Eiginfjárlutfall	21,45%	23,57%

19. Ábyrgðir og skuldbindingar

Bygðastofnun var ekki í neinum ábyrgðum gagnvart þriðja aðila þann 31. desember 2018. Í árslok voru 61 lánsloforð að fjárhæð 2.561 milljónir króna óafgreidd. Samkvæmt reglum Bygðastofnun falla lánsloforð niður 12 mánuðum frá því þau eru samþykkt.

Bygðastofnun hefur á leigu 3. hæð á Ártorgi 1, Sauðárkóki. Leigusamningurinn er runninn út en framlengist um eitt ár í senn sé honum ekki sagt upp og skal uppsögn miðast við áramót. Áætluð leigugreiðsla á árinu 2019 er 25 m.kr.

20. Viðskipti við tengda aðila

Stjórn Bygðastofnunar, lykilstjórnendur og hlutdeildarfélag eru skilgreind sem tengdir aðilar auk náinna fjölskyldumeðlima framangreindra og lögaðila undir yfirráðum þeirra. Engin óvenjuleg viðskipti áttu sér stað við tengda aðila á árinu. Engar ábyrgðir hafa verið veittar tengdum aðilum vegna viðskiptaskulda eða viðskiptakrafna.

Útlán til tengdra aðila námu í árslok 359.587 þús.kr. og 9.960 þús.kr. voru í vanskilum.

FRAMLÖG OG STYRKIR

ATVINNURÁÐGJÖF

	Pús. kr.
Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar bs.	19.554
Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga hf.	15.888
Austurbrú ses	26.887
Fjórðungssamband Vestfirðinga	41.976
Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum	22.221
Samtök sunnlenskra sveitarfélaga	29.331
Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra	23.220
Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi	23.220
Sameiginlegur kostnaður	2.503
	<u>204.800</u>

AÐRIR STYRKIR

Brothættar byggðir	114.157
Byggðarannsóknasjóður	5.750
Eyrarrósir	3.000
Sértæk verkefni sóknaráætlunarsvæða	120.000
Styrkir til meistaranema	1.000
	<u>243.907</u>

LÖG OG REGLUGERÐ UM BYGGÐASTOFNUN

LÖG UM BYGGÐASTOFNUN

Lög nr. 106 frá 27. desember 1999 með síðari breytingum.

Tóku gildi 1. janúar 2000. Breytt með l. 87/2009 (tóku gildi 20. ágúst 2009), l. 123/2010 (tóku gildi 1. jan. 2011), l. 126/2011 (tóku gildi 30. sept. 2011), l. 13/2013 (tóku gildi 9. mars 2013) og l. 69/2015 (tóku gildi 21. júlí 2015).

Ef í lögum þessum er getið um ráðherra eða ráðuneyti án þess að málefnasvið sé tilgreint sérstaklega eða til þess vísað, er átt við **sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra** eða atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti sem fer með lög þessi. Upplýsingar um málefnasvið ráðuneyta skv. forsetaúrskurði er að finna hér.

I. KAFLI Hlutverk og skipulag.

1. gr. Yfirstjórn og staðsetning.

Byggðastofnun er sérstök stofnun í eigu íslenska ríkisins og heyrir undir yfirstjórn [ráðherra].¹⁾

[Ráðherra]¹⁾ ákveður staðsetningu Byggðastofnunar að fenginni tillögu stjórnar.

1) L. 126/2011, 291. gr.

2. gr. Hlutverk.

[Hlutverk Byggðastofnunar er að efla byggð og atvinnulíf með sérstakri áherslu á jöfnun tækifæra allra landsmanna til atvinnu og búsetu.

Í samræmi við hlutverk sitt undirbýr, skipuleggur og fjármagnar stofnunin verkefni og veitir lán með það að markmiði að treysta byggð, efla atvinnu og stuðla að nýsköpun í atvinnulífi. Fjármögnun verkefna skal eftir föngum vera í samstarfi við aðra.

Stofnunin skipuleggur og vinnur að atvinnuráðgjöf í samstarfi við atvinnuþróunarfélög, sveitarfélög og aðra haghafa.

Byggðastofnun fylgist með þróun byggðar í landinu, m.a. með gagnasöfnun og rannsóknnum. Stofnunin getur gert eða látið gera áætlanir um þróun byggðar og atvinnulífs í þeim tilgangi að treysta búsetu og atvinnu í byggðum landsins.

Beinar aðgerðir skv. 2. og 3. mgr. einskorðast við samþykkt stuðningssvæði á gildandi byggðakorti af Íslandi sem Eftirlitsstofnun EFTA (ESA) hefur samþykkt fyrir tiltekið tímabil.¹⁾

1) L. 69/2015, 6. gr.

3. gr. Ársfundur og stjórn.

Halda skal ársfund Byggðastofnunar fyrir 1. júlí ár hvert. Nánar skal kveðið á um ársfund í reglugerð.

[Ráðherra]¹⁾ skipar á ársfundi sjö menn í stjórn Byggðastofnunar til eins árs í senn og sjö menn til vara. [Ráðherra]¹⁾ skipar formann og varaformann og ákveður þóknun stjórnar.

Á stjórnarfundum ræður afl atkvæða.

1) L. 126/2011, 291. gr.

4. gr. Verkefni stjórnar.

Verkefni stjórnar Byggðastofnunar eru:

1. Að ákveða starfsskipulag að því leyti sem það hefur ekki verið gert í reglugerð.
2. Að móta stefnu um helstu áherslur, verkefni og starfshætti og sjá til þess að henni sé framfylgt.
3. Að ákveða rekstrar- og starfsáætlun til eins árs í senn.
4. Að vinna að samstarfi við aðrar stofnanir og sjóði sem starfa að eflingu atvinnulífs í því skyni að samhæfa og gera atvinnuráðgjöf og stuðningsaðgerðir markvissar.
5. Að fjalla um áætlanir sem stofnunin vinnur að, svo og skýrslur um starfsemi hennar.
6. Að fjalla um og samþykkja ársreikning.
7. Að taka ákvarðanir um heildarlántöku, sbr. 15. gr.
8. Að taka ákvarðanir um hlutafjárkaup og þátttöku í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum.
9. Að setja reglur um lánakjör og fjármögnun verkefna.
10. Að taka ákvarðanir og setja reglur um lán- og ábyrgðarveitingar. Þá skal stjórn setja reglur um upplýsingagjöf til stjórnar um þau efni. [Reglur stjórnar Byggðastofnunar um lán- og ábyrgðarveitingar skulu hafa hlotið staðfestingu ráðherra áður en þær öðlast gildi.]¹⁾
11. Önnur verkefni sem [ráðherra]²⁾ felur stjórn að vinna á sviði byggða- og atvinnumála.

1) L. 13/2013, 1. gr. 2) L. 126/2011, 291. gr.

5. gr. Forstjóri.

[Ráðherra]¹⁾ skipar forstjóra til fimm ára í senn að fenginni tillögu stjórnar. [Kjararáð ákveður starfskjör forstjóra.]²⁾

1) L. 126/2011, 291. gr. 2) L. 87/2009, 7. gr.

6. gr. Verkefni forstjóra.

Verkefni forstjóra Byggðastofnunar eru:

1. Að stjórna daglegum rekstri stofnunarinnar.
2. Að gera tillögur til stjórnar um:
 - a. starfsskipulag stofnunarinnar,
 - b. rekstrar- og starfsáætlun,
 - c. áherslur í starfseminni,
 - d. lántökur og heildarútlán,
 - e. reglur um lánakjör.
3. Að ráða stofnuninni starfsfólk.
4. Önnur verkefni sem honum eru fallin af stjórn.

II. KAFLI. Starfsemi.

7. gr. ...¹⁾

¹⁾L. 69/2015, 6. gr.

8. gr. Rannsóknir á atvinnu- og byggðabróun.

Byggðastofnun vinnur að gagnasöfnun og rannsókn-um og fylgist með atvinnu- og byggðabróun og helstu áhrifaþáttum hennar og árangri opinberra stuðningsaðgerða á sviði atvinnu- og byggðabróunar, jafnt á Íslandi sem í löndum þar sem svipaðar aðstæður eru. Stofnunin getur tekið þátt í alþjóðlegum rannsóknarverkefnum og gert samninga við háskóla, rannsóknastofnanir og aðra um rannsóknir á þessu sviði.

9. gr. Atvinnuráðgjöf.

Byggðastofnun skipuleggur og vinnur að ráðgjöf við atvinnulíf á landsbyggðinni í samstarfi við atvinnubrúnaðarfélag, sveitarfélag og aðra [haghafa].¹⁾

Stofnunin skal í samstarfi við þá aðila sem sinna atvinnuráðgjöf vinna að bættu skipulagi atvinnuráðgjafa og aukinni þekkingu ráðgjafa, m.a. í því skyni að gera ráðgjöfina markvissa og stuðla að betri nýtingu fjármuna.

Stofnunin getur gert samninga við atvinnubrúnaðarfélag, stofnanir, sveitarfélag, sjálfstætt starfandi ráðgjafa eða aðra um að annast atvinnuráðgjöf á tilteknu sviði, atvinnugrein eða landsvæði.

¹⁾L. 69/2015, 6. gr.

10. gr. Fjármögnun verkefna.

Byggðastofnun veitir framlög til verkefna á sviði atvinnuuppbyggingar og nýsköpunar. Stjórn stofnunarinnar ákveður verkefni og leitar eftir samstarfsaðilum um þau. Við umfjöllun um einstök verkefni getur stjórnin, ásamt samstarfsaðilum, sett á fót verkefnaefndir til ráðgjafa. Einnig er heimilt að fela atvinnubrúnaðarfélagum úthlutun fjár til einstakra verkefna.

11. gr. Veiting lána og ábyrgða.

Byggðastofnun veitir lán eða ábyrgðir í samræmi við hlutverk sitt, sbr. 2. gr.

Stjórn stofnunarinnar getur falið forstjóra að ákveða einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur, sbr. 10. tölul. 4. gr.

Reikningslegur aðskilnaður skal vera á milli lána- starfsemi stofnunarinnar og annarrar starfsemi. Fjárhagslegt markmið lánastarfsemi stofnunarinnar samkvæmt þessari grein skal vera að varðveita eigið fé hennar að raungildi.

Stjórn Byggðastofnunar getur tekið ákvörðun um að gera samninga um að fela fjármálastofnunum afgreiðslu og innheimtu lána, sem og aðra fjármála- umsýslu stofnunarinnar.

[Ákvarðanir Byggðastofnunar sem lúta að veitingu lána eða ábyrgða og umsýslu tengdri þeim, sbr. 1. mgr., eru endanlegar á stjórnarsýslustigi.]¹⁾

¹⁾L. 13/2013, 2. gr.

12. gr. Fjármögnun þróunarverkefna.

Byggðastofnun er heimilt að fjármagna áhættusöm verkefni á sviði atvinnubrúunar og nýsköpunar samkvæmt nánari reglum sem [ráðherra]¹⁾ setur að fengnum tillögum stjórnar.

Þessi starfsemi skal einkum fjármögnuð með sérstökum framlögum úr ríkissjóði.

¹⁾ L. 126/2011, 291. gr.

III. KAFLI Önnur ákvæði.

13. gr. Upplýsingar um starfsemi.

[Ráðherra]¹⁾ skal gefa Alþingi árlega skýrslu um starfsemi Byggðastofnunar og framvindu byggða- áætlunar.

Ársreikningum skal fylgja skrá yfir verkefni stofnunarinnar og fjármögnun þeirra.

¹⁾L. 126/2011, 291. gr.

14. gr. Tekjur.

Tekjur Byggðastofnunar eru:

1. Framlag úr ríkissjóði eins og ákveðið er í fjárlögum hverju sinni.
2. Fjármagnstekjur.

15. gr. Lántaka.

Byggðastofnun er heimilt innan ramma fjárlaga að taka lán til starfsemi sinnar innan lands eða erlendis, annaðhvort í eigin nafni eða fyrir milligöngu annarra aðila.

16. gr. Fjárvarsla.

Handbært fé Byggðastofnunar skal geyma á reikningum í bönkum og sparissjóðum eða tryggum verðbréfum.

17. gr. Undanþága frá gjöldum og sköttum.

Byggðastofnun er undanþegin öllum opinberum gjöldum og sköttum til ríkissjóðs.

18. gr. Þagnarskylda.

Stjórnarmenn og allir starfsmenn Byggðastofnunar eru bundnir þagnarskyldu um atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málsins. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

19. gr. Reglugerð.

Nánari ákvæði um skipulag og starfsemi Byggðastofnunar og framkvæmd laga þessara má setja með reglugerð.¹⁾

¹⁾Rg. 347/2000.

20. gr. Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2000. ...

Ákvæði til bráðabirgða. Við gildistöku laga þessara skipar iðnaðarráðherra stjórn Byggðastofnunar skv. 3. gr. fram að fyrsta ársfundi sem halda skal fyrir 1. júlí 2000.

REGLUGERÐ FYRIR BYGGÐASTOFNUN

NR. 347/2000

I. KAFLI

Hlutverk og skipulag.

1. gr. Stjórnsýsluleg staða.

Byggðastofnun er sérstök stofnun í eigu íslenska ríkisins og heyrir undir yfirstjórn iðnaðarráðherra.

2. gr. Hlutverk.

Hlutverk Byggðastofnunar er að vinna að eflingu byggðar og atvinnulífs á landsbyggðinni. Til að stuðla að vexti, nýsköpun og umbreytingu í atvinnulífi veitir stofnunin m.a. lán og ráðgjöf, fjármagnar og skipuleggur verkefni og stuðlar að öflugri atvinnuráðgjöf. Til að stuðla að eflingu byggðar gerir stofnunin tillögur og áætlanir sem grundvallaðar eru á gagnaðflun og rannsóknnum.

3. gr. Ársfundur.

Halda skal ársfund Byggðastofnunar fyrir 1. júlí ár hvert. Stjórn Byggðastofnunar ákveður fundardag, fundarstað og dagskrá fundarins. Á ársfundi skal fjalla um aðgerðir og horfur í byggðamálum og starfsemi Byggðastofnunar.

Ársfundinn sitja iðnaðarráðherra og stjórn og stjórnendur Byggðastofnunar. Ennfremur skal bjóða til fundarins fulltrúum atvinnuþróunarfélaga og sveitarfélaga, alþingismönnum, fulltrúum annarra stofnana og aðila sem vinna að atvinnu- og byggðaþróunarmálum, fjölmiðlum og öðrum sem málið varðar.

4. gr. Verkefni stjórnar.

Stjórn Byggðastofnunar mótastefnu fyrir stofnunina og sér til þess að henni sé framfylgt. Formaður stjórnar boðar til funda. Stjórnin getur falið lánanefnd sem forstjóri veitir forstöðu að taka ákvarðanir um einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur. Í þeim reglum skal m.a. koma fram markmið lánastarfseminnar, lánskjarastefna og hámark láns og áhættuframlags vegna einstaks fyrirtækis. Ennfremur skipan og starfsskipulag lánanefndar, viðmiðun við ákvarðanatöku, ferill umsóknna, upplýsingagjöf til umsækjenda og svartími. Þá skal kveðið á um reglulega upplýsingagjöf til stjórnar vegna eftirlitshlutverks hennar.

Byggðastofnun skal við ákvarðanir sínar gæta jafnræðis milli aðila sem eru í sambærilegri stöðu, þess skal sérstaklega gætt að fyrirgreiðsla stofnunarinnar til fyrirtækja og einstaklinga raski sem minnst samkeppnisaðstöðu annarra atvinnufyrirtækja á landsbyggðinni.

5. gr. Verkefni forstjóra.

Iðnaðarráðherra skipar forstjóra Byggðastofnunar til fimm ára í senn að fenginni tillögu stjórnar. Forstöðumaður fyrirtækjasviðs skal vera staðgengill forstjóra. Forstjóri annast framkvæmdastjórn og daglegan rekstur stofnunarinnar og skal í þeim efnum fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum sem stjórnin

hefur gefið. Hann gerir tillögur til stjórnar um skipulag og stefnu. Forstjóri veitir lánanefnd jafnframt forstöðu. Að öðru leyti en mælt er fyrir um í lögum um Byggðastofnun og reglugerð þessari fer um verkefni forstjóra samkvæmt lögum um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði.

II. KAFLI

Starfsemi.

6. gr. Skipulag starfseminnar.

Starfsemi Byggðastofnunar skal, auk skrifstofu forstjóra, skiptast í eftirtalin svið:

1. Fyrirtækjasvið sem annast m.a. lánsbeiðnir, ráðgjöf, útborgun lána, verkefnafjármögnun, athuganir og þróunarverkefni vegna fyrirtækja og atvinnulífs.
2. Þróunarsvið sem annast samstarf við atvinnuþróunarfélög og stofnanir, gagnasöfnun og úrvinnslu upplýsinga og hefur umsjón með úttektum, rannsóknum og öðru þróunarstarfi á sviði byggðamála og atvinnulífs.
3. Lögfræðisvið sem annast m.a. lögfræðileg verkefni, innheimtu og yfirstjórn skjalagerðar.
4. Rekstrarsvið sem annast m.a. rekstur stofnunarinnar, bókhald, innheimtu lána, ásamt gerð rekstrar- og greiðsluáætlana.

7. gr. Áætlun.

Í upphafi hvers árs skal stjórn Byggðastofnunar láta gera áætlun um starfsemi stofnunarinnar á viðkomandi ári. Áætlun þessi skal vera í tveimur hlutum: Starfsáætlun og áætlun fyrir lánastarfsemi. Lánastarfsemin skal greiða þann kostnað í rekstri stofnunarinnar sem til hennar má rekja. Áætlanir skulu sendar iðnaðarráðherra til kynningar eigi síðar en 15. febrúar ár hvert. Í starfsáætlun skal fjallað um þau verkefni sem stjórn stofnunarinnar vill að unnið sé að og ekki teljast til venjubundinna verkefna. Þar skal einnig vera rekstraráætlun fyrir annað en lánastarfsemina. Gera skal grein fyrir hvernig framlögum á fjárlögum og öðrum tekjum skal ráðstafað í kostnað við rekstur, þátttöku í kostnaði vegna starfsemi atvinnuþróunarfélaga, fjármögnun verkefna og kaupa á hlutafé. Í áætlun fyrir lánastarfsemi skal koma fram stefna um útlán ársins og rekstrar- og fjárhagsáætlun fyrir lánastarfsemina. Þar skal m.a. sundurliða nauðsynleg framlög í afskriftarreikning útlána vegna almennra lána og áhættulána. Með áhættulánum er átt við lán með meiri áhættu en vaxtamunur þeirra getur greitt.

Í áætlun um fjármögnun verkefna skal gerð grein fyrir þeim verkefnum sem stofnunin hyggst vinna að á árinu og þeim markmiðum sem stefnt er að með þeim. Þar skal gerð grein fyrir því hvert framlag stofnunarinnar er til einstakra verkefna og hvert framlag samstarfsaðila er.

III. KAFLI

Atvinnuráðgjöf.

8. gr. Efling atvinnulífs.

Byggðastofnun vinnur að aukinni fjölbreytni atvinnulífsins á landsbyggðinni og aðlögun þess að breyttum aðstæðum, m.a. með eflingu rannsóknar- og þróunarstarfs og aukinni notkun upplýsingatækni í starfsemi fyrirtækja.

Byggðastofnun gerir samninga við atvinnuþróunarfélög, stofnanir, sveitarfélög, sjálfstætt starfandi ráðgjafa eða aðra um að annast atvinnuráðgjöf á tilteknu sviði, atvinnugrein eða landsvæði. Þá skal stofnunin vinna að því að efla samstarf og samhæfingu í atvinnuþróunarstarfsemi. Byggðastofnun veitir atvinnuþróunarfélögum faglega aðstoð við atvinnuþróun og nýsköpun, miðlar upplýsingum, aðstoðar við endurmenntun, samræmingu á starfsemi atvinnuþróunarfélaganna og eflingu samstarfs þeirra á milli. Hún myndar tengsl við stofnanir sem vinna að atvinnu- og byggðaþróun, skipuleggur samstarfsverkefni og aðstoðar við leit að samstarfsaðilum varðandi sérhæfð mál.

9. gr. Efling búsetuþátta.

Byggðastofnun hefur samvinnu við atvinnuþróunarfélög, sveitarfélög og opinberar stofnanir og aðra aðila um eflingu búsetuþátta. Þar má telja menntun og menningu, samgöngur, umhverfismál og þjónustu. Byggðastofnun getur tekið þátt í gerð svæðis- skipulags samkvæmt skipulags- og byggingarlögum. Byggðastofnun tekur þátt í samstarfshópum og aðstoðar við greiningu vanda dreifbýlla svæða, þar sem veruleg röskun hefur orðið á atvinnuháttum og búsetu.

10. gr. Rannsóknir, upplýsingar og umsagnir.

Byggðastofnun vinnur að gagnasöfnun og rannsóknnum og fylgist með atvinnu- og byggðaþróun og helstu áhrifaþáttum hennar og árangri opinberra stuðningsaðgerða á sviði atvinnumála og byggðaþróunar, jafnt á Íslandi sem í löndum þar sem svipaðar aðstæður eru. Stofnunin getur tekið þátt í alþjóðlegum rannsóknarverkefnum og gert samninga við háskóla, rannsóknastofnanir og aðra um rannsóknir á þessu sviði. Byggðastofnun metur áhrif lagasetningar og annarra stjórnvaldsaðgerða á byggðaþróun. Byggðastofnun veitir umsagnir og getur unnið greinargerðir og tillögur fyrir Alþingi, ráðuneyti, stofnanir, sveitarfélög og aðra á verkefnasviði sínu.

11. gr. Samstarf og samskipti.

Byggðastofnun vinnur að myndun samstarfsneta og getur tekið þátt í og skipulagt innlend og erlend samstarfsverkefni á sviði byggða- og atvinnumála. Byggðastofnun aðstoðar atvinnuþróunarfélög og aðra samstarfsaðila við gerð og öflun slíkra verkefna.

12. gr. Stefnunótandi byggðaáætlun.

Iðnaðarráðherra leggur fyrir Alþingi tillögu til þingsályktunar um stefnunótandi byggðaáætlun fyrir fjögurra ára tímabil. Áætlunin skal lýsa markmiðum og stefnu ríkisstjórnarinnar í byggðamálum, áætlunum um aðgerðir á sviði atvinnumála, opinberrar þjónustu o.fl.

Koma skal fram með hvaða hætti einstakar aðgerðir skulu fjármagnaðar, tímasetning þeirra og hver ber ábyrgð á framkvæmd þeirra. Í byggðaáætlun skal gerð grein fyrir ástandi og horfum í þróun byggðar og framvindu gildandi byggðaáætlunar.

Iðnaðarráðherra skal vinna að byggðaáætlun í samvinnu við Byggðastofnun og leita faglegrar ráðgjafar hjá stofnuninni um rannsóknir og úttektir til undirbúnings gerð byggðaáætlunar. Við gerð byggðaáætlunar hafi iðnaðarráðherra samráð við önnur ráðuneyti, sveitarfélög og aðra aðila eftir þörfum.

Byggðaáætlun skal endurskoða á tveggja ára fresti. Byggðastofnun fylgist með framkvæmd þeirra þátta stefnunótandi byggðaáætlunar sem ráðherra felur henni.

IV. KAFLI

Fjármögnun verkefna og veiting lána og ábyrgða.

13. gr. Fjármögnun verkefna.

Byggðastofnun veitir framlög til verkefna vegna atvinnuuppbyggingar og á sviði nýsköpunar. Stjórn stofnunarinnar ákveður verkefni og leitar eftir samstarfsaðilum um þau. Við umfjöllun um einstök verkefni getur stjórn, ásamt samstarfsaðilum, sett á fót verkefnanefndir til ráðgjafar. Byggðastofnun getur einnig falið atvinnuþróunarfélögum úthlutun fjár til einstakra verkefna.

14. gr. Veiting lána og ábyrgða.

Byggðastofnun veitir lán og ábyrgðir. Stjórn stofnunarinnar getur falið forstjóra að ákveða einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur. Lánskjör skulu ákveðin af stjórn. Lánstími skal ekki vera lengri en 25 ár.

Markmið lánastarfseminnar er m.a. að tryggja fyrirtækjum og einstaklingum í atvinnurekstri á landsbyggðinni aðgang að langtímalánum á sem hagstæðustum kjörum, stuðla að vexti framsækinnar fyrirtækja, nýsköpun í atvinnulífi og eflingu byggða.

Fjárhagslegt markmið lánastarfseminnar er að varðveita eigið fé að raungildi.

15. gr. Umsóknir um lán.

Við mat á umsóknum skal hafa til viðmiðunar rekstur og rekstrarhorfur fyrirtækis, fjárhagsstöðu, reynslu og þekkingu fyrirsvarsmanna þess, tryggingar fyrir lánum, nýsköpunargildi, samkeppnissjónarmið og gildi fyrir uppbyggingu atvinnulífs á landsbyggðinni. Þá skal lögð áhersla á samstarf við aðrar lánastofnanir og stuðla að því að þær láni til fyrirtækja á landsbyggðinni. Öll lán skal áhættuflokka við afgreiðslu, m.a. miðað við rekstrarhorfur fyrirtækis, fjárhagsstöðu og tryggingar fyrir lánum.

Umsóknir um lán skulu að jafnaði vera á umsóknareyðublöðum sem fást hjá stofnuninni og atvinnuþróunarfélögum.

16. gr. Eftirgjöf lána.

Óheimilt er að gefa eftir veitt lán. Frá þessu má þó gera undantekningar þegar sérstakar ástæður mæla með, svo sem þegar lán eru ekki með haldbærum tryggingum og það samræmist innheimtuhagsmunum stofnunarinnar. Leita skal umsagnar Ríkisendurskoðanda áður en einstök lán eru gefin eftir.

17. gr. Takmarkanir.

Byggðastofnun er heimilt að fjármagna verkefni, veita lán og ábyrgðir á landsbyggðinni, þ.e. ekki í eftirtöldum sveitarfélögum:

Hafnarfjarðarkaupstað, Garðabæ, Bessastaðahreppi, Kópavogskaupstað, Seltjarnarneskaupstað, Reykjavíkurborg og Mosfellsbæ.

Um fjármögnunar- og lánastarfsemi Byggðastofnunar gilda ákvæði samningsins um Evrópska efnahags-svæðið, sbr. lög nr. 2/1993.

Aðstoð sem fellur undir c-lið 3. mgr. 61. gr. EES-samningsins vegna fjárfestinga skal ekki nema hærri fjár- hæð en svarar til 17% að teknu tillit til tekju-skatts, af upphaflegum stofnkostnaði vegna starfsstöðvar eða breytinga á henni. Til viðbótar er heimilt að veita smáum og meðalstórum fyrirtækjum aðstoð er svarar til allt að 10% af sömu kostnaðarbáttum, sbr. skilgreiningu 10.2 í leiðbeiningarreglum Eftirlitsstofnunar EFTA um ríkisaðstoð, sem birtar eru í EES-viðbæti við Stjórnartíðindi EB. Framangreindir hundradshlutar eru hámarksviðmiðanir fyrir alla opinbera fjárhagsaðstoð til sama verkefnis.

Við útreikning og mat á veittri aðstoð skal miða við þá ávöxtun sem fengist hefði við eðlilegar markaðs-aðstæður hverju sinni.

V. KAFLI

Þátttaka í atvinnurekstri.

18. gr. Stofnun fyrirtækja.

Byggðastofnun getur, í samræmi við hlutverk sitt, stuðlað að stofnun nýrra fyrirtækja samkvæmt ákvörðun stjórnar. Höfð skal hliðsjón af byggða-ættlun við slíkar ákvarðanir.

Til að stuðla að stofnun nýrra fyrirtækja getur Byggðastofnun veitt aðstoð og ráðgjöf við undirbúning, svo og veitt ábyrgðir og lagt fram fjármagn. Almenn séð skal fjárhagsleg fyrirgreiðsla miðast við að stofnunin sé ekki sjálf beinn þátttakandi í atvinnurekstri. Þó er stofnuninni heimilt að taka þátt í félagi með allt að 30% hlutfjárframlagi ef ríkar ástæður eru til að mati stjórnar stofnunarinnar. Byggðastofnun er þó ávallt heimilt að taka þátt í félagi með hlutfjárframlagi eða öðrum stofnframlögum sem eigandi ef um er að ræða eignarhalds-, fjárfestingar- eða þróunarfélag, þar með talin atvinnubrúunarfélög. Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. er Byggðastofnun ætíð heimilt að verja kröfur sínar með því að breyta þeim í hlutfé. Þá er Byggðastofnun heimilt að breyta fullnustueignum í hlutfé þegar það er talið vera fjárhagslega hagkvæmasta leiðin til að verja innheimtuhagsmuni stofnunarinnar.

19. gr. Sala hlutabréfa (eignarhluta).

Þjóða skal til sölu á almennum markaði þau hlutabréf sem Byggðastofnun á og skal við það miðað að hlutabréfin séu auglýst til sölu eigi sjaldnar en einu sinni á ári. Heimilt er einnig að setja bréfin í sölu á viðurkenndum hlutabréfamarkaði.

Byggðastofnunar í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum, þar með talið atvinnubrúunarfélögum, en stjórn Byggðastofnunar er heimilt að selja hlutabréf stofnunarinnar í slíkum félögum.

20. gr. Eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélög.

Með vísan til hlutverks Byggðastofnunar er stjórn stofnunarinnar heimilt að ákveða að stofnunin taki þátt í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum með allt að 40% eignaraðild. Skilyrði slíkrar aðildar er að fagfjárfestar, fyrirtæki í einkaeigu og einstaklingar eigi a.m.k. 10% hlutfjár í slíkum félögum. Þá skal stofnunin hafa samstarf við fjárfestingarsjóði og lánastofnanir, eftir því sem við á, um fyrirgreiðslu til verkefna sem samrýmast hlutverki hennar.

VI. KAFLI

Önnur ákvæði.

21. gr. Upplýsingar um starfsemi.

Lönaðarráðherra skal gefa Alþingi árlega skýrslu um starfsemi Byggðastofnunar og framvindu byggða-áætlunar.

22. gr. Tekjur.

Tekjur Byggðastofnunar eru framlag úr ríkissjóði og fjármagnstekjur.

23. gr. Lántaka.

Byggðastofnun er heimilt innan ramma fjárlaga að taka lán til starfsemi sinnar innanlands eða erlendis, annað hvort í eigin nafni eða fyrir milligöngu annarra aðila.

24. gr. Þagnarskylda.

Stjórnarmenn og allir starfsmenn Byggðastofnunar eru bundnir þagnarskyldu um atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málsins. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

25. gr. Hæfi stjórnarmanna.

Stjórnarmaður skal ekki taka þátt í meðferð máls er varðar fyrirtæki ef hann situr í stjórn þess eða er starfsmaður þess. Hann skal einnig vika ef hann er verulega fjárhagslega háður fyrirtæki vegna eignaraðildar, viðskipta eða af öðrum ástæðum. Sama gildir um þátttöku stjórnarmanns í meðferð máls er varðar aðila sem eru honum svo persónulega tengdir að hætta sé á að hann fái ekki litið hlutlaust á málið. Við upphaf stjórnarsetu ber stjórnarmanni að leggja fram yfirlit yfir þau fyrirtæki sem hann telur að svo sé ástatt um að hann geti ekki tekið þátt í afgreiðslu á málefnum þeirra. Hann skal einnig tilkynna ef breytingar verða á högum hans að þessu leyti.

26. gr. Reglugerðarheimild.

Reglugerð þessi er sett samkvæmt heimilt í lögum nr. 106/1999 um Byggðastofnun, svo og með vísan til 61. gr. samningsins um Evrópska efnahagssvæðið, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 2/1993, um lagagildi samningsins hér á landi.

Reglugerð þessi öðlast gildi við birtingu.

Lönaðarráðuneytinu, 16. maí 2000.

Ákvæði þessarar greinar taka ekki til hlutfjáreignar